

(2)

Moses ben Nahman

חידושי הרמב"ן

לרבנו משה ב"ר נחמן ז"ל

למסכת שבת

יוצא לאור בפעם הראשונה בשלמותו ע"פ כתב-יד
עם הערות ומראי מקומות

מאת

משה הרשור

י"ד הרב הרצוג — איחוד מפעלים תורתיים ספרותיים (אמ"ת)
הוצאת מכון התלמוד הישראלי השלם
ירושלים עיה"ק תשל"ג

נמצא שהוא בשבת כשבר כלי שאין עושין מעין מלאכה כלל, ופריק אע"פ שאינו עושה מעשה כלי חזי למידי לכסויי מנא. ואקשי ליה הו"ל כצוררות שבהצר שאין עושין מעין מלאכה כלל, ופריק כיון דכלי גמור הוא ותורת כלי עליו להשתמש בו לאחר השבת, מטלטל הוא ככלי הראוי, דבשבת גופיה חזי למידי הוא²⁵⁹.

[מה ע"ב] כל היכי דכי מכוין איכא איסורא דאורייתא כי לא מכוין גזר ר"ש. איכא דקשיא²⁶⁰ ליה והכא כל מכבה נמי ליכא איסורא דאורייתא שהרי מלאכה שאינה צריכה לגופה הוא²⁶¹, ולר"ש פטור עליה. וניחא ליה הכא בפתילה שצריך להבהבה עסקי, דבההוא אפי' ר"ש מודה. ואפשר שאפי' לא הבהבה נמי כיון שאם כבה הוא אב מלאכה, ויש מקום שהוא חייב עליה מן התורה, גזר ר"ש בכל טלטול, שכשאדם רואה את חבירו מטלטל גר הדלוק מי מפס לו איזה מהן הבהבה ואינו לא הבהבה, מה שאין כן בגרירת מטה, שאין גרירת מטה וספסל בעולם שיכול לבא עליה איסורא דאורייתא²⁶².

[מה ע"א] מחתה באפרה. פי' בשהוסק מערב י"ט. ואם תאמר והא אפר כירה מוכן הוא²⁶³, א"ל דוקא אפר כירה אבל אפר מחתה לית בה מששא ואין דעתו עליו, לפי שהוא מלבונה וכיוצא בה ונעשה דק מאוד, ואינו ראוי לכסות בו שם דבר, והוא מוקצה עד שיהא דעתו עליו מאתמול. א"נ יז' בשאין דעתו עליו ואין צריכין לו כדברי רש"י²⁶⁴, ומסקנא מתרץ לה מדאמר רבא מטלטלין כנונא אגב קיטמא אע"ג דאיכא עליה שברי עצים, וכנונא הוא כלי נחושת הנקרא אלכנון בלשון קדר, וקיטמא מוכן הוא דומיא דאפר כירה, אלא ששברי העצים אינן ראויין, ודרבי נמי באפר הגהות הגרא"י: (יז) כלומר דמיירי בשאין דעתו עליו.

מוכן כלומר שצריך לו, וקא משמע לן דאיכא עלי' קרטי לבונה מוקצין מותר. והו תורף פרש"י ז"ל. ואי ק"ל²⁶⁵ א"כ היינו מתני' דכלכלה והיכי אקשי' עלי' מהא ושווין שאם יש עלי' שברי פתילה שאסור לטלטלה, לטייעה ממתני' דכלכלה. וא"ל דה"ק שאין שברי עצים בטלין אגב הקיטמא כמו שאין שברי הפתילה בטלה אגב שמן ונראה לפי שהוא חשוב לגבה, מה שאין בכלכלה שהפירות חשובין והאבן אינה חשובה. ועוד שאין דרך האבן ליטלה בכלכלה ועיקר הטלטול לפירות, אבל שברי עצים בכנונא ושברי פתילה בנר מקומן הוא, ועיקר הטלטול הוא עושה בשבילן.

→ ד' ואחרים פי' דאפר מחתה שהוסק בשבת קאמרי', ואלבא דר"ש דשרי במותר שמן שבנר, ומעיקרא קס"ד דאסיר לפי שאין אפר שבמחתה ראוי, ובתר הכי מתרץ רבא דאפר מחתה מוכן הוא ומטלטלין אפי' שברי עצים אגב, ופי' כנונא מחתה²⁶⁶, וכן פי' רב נתן בעל הערוך²⁶⁷. וא"ת הפשוט דרבי כר"ש ס"ל, אין הכי נמי וכדאמר לעיל²⁶⁸, וכך פירשו רבותינו הצרפתים ז"ל בתוס'²⁶⁹, ושתי לשונות הללו להן דרך א'. ואינם נכונים בעיני, משום דלא מפלגיה בגמ' באפרה של מחתה. ועוד דכנונא נמי אף אגב מנא מטלטל הוא אפר, כדאקשי' בגמ' דיום טוב²⁷⁰ גבי שיורי כוסות ולטלטלינהו אגב מנא מי לא אמר רבא כי הוינן בי ר"ג מטלטלין כנונא אגב קיטמא.

→ והפירוש הנכון כך הוא, שהאפר שבמחתה הוסק בשבת, וטלטול המחתה עצמה מותר כר"ש בנר²⁷¹, וקא משמע לן שאין האפר שאינו ראוי מעכב ומטלטל הוא אגב כלי, שלא נעשה הכלי בסיס להן מערב יום טוב לדעת, והן בטלין אגב הכלי, וכן קיטמא דלא חשיבי, ואפילו שברי עצים דחשיבי קצת מטלטלי אגב כנונא.

מוקצה, וכמו שכ' במהרש"א, וע"כ צריך לומר דמיירי באינו צריך, או בהוסק בשבת וכמו שכ' בריטב"א, ומה שכ' רבנו שזהו תורף דברי רש"י היינו בעיקר הדברים. 265 ע"י תוד"ה הוה. 266 ואפשר דלהאי פי' במסקנא מיירי בהוסק בע"ש וכמו שפי' בתוס', אבל בס"ד ס"ל דהוי נולד דמודה ר"ש. 267 ערך כנון. 268 מה ב. 269 תוד"ה הוה. 270 ביצה כא, ב. 271 דאי כר' יהודה כיון דהוסק בשבת

259 ע"י תוי"ו וריטב"א. 260 תוס' ד"ה דכל, 261 לעיל ל, א. 262 וכד' רש"י הוהו כלאחר יד, וע"י תוס' לעיל מא, ב ד"ה מיחם שהקשה מכאן לרש"י דסבר דר"י דאסר אין מתכוין דוק באיסורא דאורייתא. 263 ביצה ה, א. 264 ע"י רש"י ד"ה א"ר שכתב שהאפר מוקצה ולא היו צריכין לו, וערש"י ד"ה אגב, מיחו ברש"י שכתב דריו"ח ס"ל כר' יהודה, ע"כ משמע שמפרש דאפר ראוי הוא דאל"ה גם לר"ש היו

דכולהו בטלי לגבי כלי, שאין נטילת הכלי בשבילן כלל אלא בשביל עצמו, וה"ט דשירי כוסות²⁷², ולא מבעי' לצורך מקומו א"נ לצורך גופו בשאי אפשר לגערן דמותה, דהיינו מעות שעל גבי הכר שמטלטלן ועודן עליו כדאיתא בפי' נוטל²⁷³ אלא כל שמטלטל מחתה בלא אפר וכוסות בלא שירי, מטלטלין עמהן בין לצורך בין שלא לצורך, דבטלי אגב כלי ולא חשיבי כלל. תדע מדלא גזרי' בשירי כוסות כלל משום טלטול שלא לצורך, כנ"ל ועלחה השמועה בחור.^L

קרטין בי רבי מו' חשיבי, מהא שמעי' דמוקצה לעשירים בבית עשירים מוקצה הוא לעשירים, ואפי' עניים אין מטלטלין אותן, שכבר הוקצו מדעתו של בעל הבית מערב יום טוב²⁷⁴, וכן נמי משמע לעיל²⁷⁵ דקאמרינן גבי מפירין ונשאלין לנדרים לצורך השבת ואמאי לימא מי יימר דמזדקק בעל וחכם, אלמא מוקצה הוא מפני שאסרה הככר על עצמה, שלא כדברי²⁷⁶ מי שפי' שאסרה ככר שלה אכולה עלמא.

הא דתניא בגדי עניים לעניים, לאו למימרא דשלוש על שלש לעשירים לא מטמא, דהא תנן הבגד מטמא משום שלשה על שלשה למדרס ומשום שלש על שלש לטמא מת בפרק כ"ז דמסכת כלים²⁷⁷, והיינו לעשירים, דאלו לעניים תנן התם²⁷⁸ בגדי עניים אף על פי

הגהות הגרא"ז: (יח) ע"י בר"ש דמטיק דלא כהרמב"ן.

מסתמא מכערב הדליקוהו והוי המחחה מוקצה מחמת איסור, [ובהוסק בע"ש גם האפר ראוי דמוכן הוא], ועי' בר"ן שכתב דאפשר גם לר' יהודה בהסיקוהו נכרי באמצע שבת דלא איתקצאי בה"ש עיין שם. 272 לדעת רבנו נוחא כל הקושיות בסוגיא, חדא דגם במסקנא ס"ל דאפר הוי מוקצה, אבל לרש"י במסקנא הדרין מהא, ותו דלרבנו נוחא סוגיא דשירי כוסות דביצה, ותוס' נדחק מאוד, ולרבנו קצת דוחק הלשון אגב וצריך לפרש דלא שיהא קיטמא עיקר אלא ה"ק מטלטלין ואע"פ שקוטמא בגביה, ועי' ריטב"א החדש, וכן נוחא הקושיא משברי פתילה ותוס' נדחק בזה, מיהו לרבנו צ"ע מכלכלה ואבן, ובר"ן כתב דאבן מתוך שאינו עשוי לעמוד בכלכלה לא בטל אגבה, ובריטב"א החדשים כתב דקיטמא ושירי עצים לא הונחו שם לדעת עצמם לא מבטלו כנונא ומחתה מהיכנו הראשון אבל אבן של כלכלה היתה צריכה שם כן מתחלתה, ועי' ש"ג שכתב שדעת כל הפוסקים דלא כרמב"ן. 273 לקמן קמב, ב. ועי' תוד"ה ואמר.

שאינ בהם שלשה על שלשה טמאים טומאת מדרס, אלמא אפילו לעשירים טמאין טומאת מת בשלש על שלש, [וכן דייק הר"ש בפ' כ"ח מ"ח ע"ש יח], אלא לומר לך שאין טמא טומאת מדרס בפחות משלשה לעשירים אלא לעניים, משום דחזו להו, ומדרס בייחוד תליא מילתא, ואין עשירים מייחדים פחות משלשה על שלשה לשיבה, ואפי' ייחדו בטלה דעתו אצל עשירים דעלמא, אבל לשאר טומאות כל שהוא שלש על שלש טמא דהא חזי²⁷⁹, תדע דהא בפרק כמה מדליקין²⁸⁰ לא מפלגינן בין עניים לעשירים לא בקרא ולא בשמעתי' כוליה ואי ק"ל אי הכי לייתי הא מתני', א"ל כיון דלא מפרש בהדיא במשנה²⁸¹ נוחא ל"י לאתווי ברייתא דמתניא בהדיא²⁸², וי"מ²⁸³ בגדי עניים כגון בגדים הגסים לעניים אבל לעשירים אינן טמאין, לפי שאין ראויין להם, בגדי עשירים הדקים לעשירים טמאים וכ"ש לעניים, ולא מילתא הוא.

בגלילא שנו, שמעתי בשם הרב ר' אפרים ז"ל לפי שהיה להם שמן הרבה והיתה הפתילה חשובה להן יותר מן השמן, כדאמרי' בסנהדרין²⁸⁴ לבני גלילא עילאה ולבני גלילא תתאה שלומכן יסגא מהודעין אנחנא לכוון דזימנא דבעורא [מטא] לאפרושי מעשריא ממעטן בי זיתיא, ואמרי' במס' נדרים²⁸⁵ בגלילא שאני דחמרי יקירא להון ממשחא,

274 עי' ר"ן ושו"ע סוסי' שח שהביאו דברי רבנו, וכלל הדברים דשל עשירים כל זמן שהוא בבית עשירים הוי מוקצה שאין עומד לתשמיש אדם, אבל אם זרקא לאשפה ולקחה עני אפשר דהוי כשברי כלים עי' שו"ע שם סעי' ז. מיהו אפשר דעדיפי מטלית דכל ג' ע"ג הוי שם בגד לעניים, ואמנם נחלקו בהא הטי"ז בסעיף כה, והחזו"א ס"י מג אות כ. ושל עניים מותר אפילו לעשירים, ועי' תוס' קכו, ב ד"ה כיון 275 מו, ב. 276 תוס' שם ד"ה מי יימר, ורבנו פליג אתוס' דס"ל דאי איסוריה מכח איסור דרביע עלי' לא הוי מוקצה ומותר לכל, ומבואר ברבנו כמביא ס"י שח ס"ק עט, ודלא כחזו"א ס"י מג ס"ק כא שרצה להשוות סברותיהן ע"ש. 277 מ"ב. 278 פכ"ח מ"ח, ב. 279 וכן הוא בתוד"ה בגדי. 280 לעיל כו, ב. 281 בכ"י: לא במקרא ולא במשנה. 282 עי' תוס', 283 עי' רש"י בפ"י הב' שפי' שחוטן עבה, ועי' ר"י בתוס' שם. 284 יא, ב. 285 צ"ל בנוזר [לא, ב] ובמיוחס לר"ן וריטב"א החדש העתיקו מרבנו בגוריים.

קסו
אלו
רש
ואי
דבו
שד
שפ
ורז
שי
בה
לר
דא
יש
וש
לה
רפ
מד
דר
ע"
אנ
ול
מנ
דנ
דו
תי
דו
פנ
דו
לז
בן
תי
מז
או
הז
16
19
11
מ
11
מ
א
ד

Yom-Tob ben Abraham Ishbili.

5

חידושי הריטב"א

לרבינו יום טוב ב"ר אברהם אלאשבילי

מסכת שבת

יו"ל על-פי כתב-יד יחיד בעולם
בצירוף מבוא, ציוני מקורות,
מקבילות, הערות ובאורים

מ א ת

הרב משה גולדשטיין

הוצאת מוסד הרב קוק - ירושלים

התם סגיא ליה בשלשה הדיוטות. פ"י שיודעים פתחי נדרים כזקן כדאי בירו⁸³ וכדברירנא במקומה בס"ד⁸⁴. אבל הכא מי יימר דמודקי ליה חכם. וא"ת והא תניא⁸⁵ שלשה מתירים את הבכור במקום שאי חכם⁸⁶. י"ל דהויא כבר פרשתיה⁸⁷ בפ' פסולי המוקדשים דמיירי במום הניכר לכל, כניסמת עינו ונקטעה ידו⁸⁸.

מ"ט דילמא כהדי דנקיט ליה כביא. וא"ת לפום האי סברא יהא אסור לטלטלו גם בי"ט, דהא כבוי אסור בי"ט. וי"ל דהתם כל שלצרך אוכל נפש או לצרך הנאת גופו⁸⁹ מותר בכל מלאכה דעלמא, וכשם שהתירו ליצלות בישרא אגומרי⁹⁰ אע"פ שהוא מכבה. וא"ת למאי דסבר אבוי דהיינו טעמי דר"ש שאוסר נר הדולק, למה אמ' אבוי גופיה לעיל⁹¹ דר"ש אוסר שמן המטפטף בעוד שהנר דולק כדפרישנא התם⁹², דהא התם ליכא גרם כבוי. ולי נר' דההיא דאבוי כתר דסבר' להא דרבא דלקמ⁹³ איתמר, דטעמי דר"ש מפני שנעשה הכל בסיס לדבר האסור ואסח דעתיה מיניה לכל זמן שהוא דולק מחמת שהיה בסי', וטפטף לא אסיק אדעתיה, ורב אשי סבר כההיא⁹⁴ דאבוי בדוכתא על בריתא דאיתי לעיל על משנתנו, והרבה כיוצא בזה בתלמוד.

כל היכא דכי מכיין איכא איסור' דאוריית'. פ"י כגון כבוי שהיא מלאכה מן התורה. וא"ת והא כבוי זה מלאכה שאינה צריכה לגופה היא ולר"ש איסורא דרבנן בלחוד הוא⁹⁵. י"ל דמשכחת לה כבוי דאורי' בפתילה שצריכה הבהוב⁹⁶, מה שאין כן בגרירת כלים דלעולם לא הוי אלא חרישה דרבנן, דהא כלאחר יד הוא, וכדפרשי' ז"ל⁹⁷. מ"מ שמעי' דאפי' בגרירת כלים דמכין איסורא דרבנן אוסר ר' יהודה כשאין מתכוין.

ומכאן קושיא למאי דפי' רש"י ז"ל במסכת יומא⁹⁸ גבי צירוף דרבנן, וכדכת' לעי' בפרקי⁹⁹. [מז,א] אמר רבא הנח לנר ושמך ופתילה הואי ונעשו כולם בסיס לדבר האסור. פ"י לשלהבת שהוא דבר האסור ליגע בה, וכיין שאי אפשר לו זולתם והם בסיס לו נעשו כמותו כל זמן שהוא דולק. וא"ת ותיפוק לי דאיכא הקצאה דמצוה שהקצה כלם למצותו. וי"ל דאי משום הא להנאת כבוד שבת הקצה אותם, ואם צריך למקום הנר אין כאן הפקעה למצוה אם יטלטל, ושמך המטפטף נמי ליכא משום בזוי מצוה כיון דלא חזי תו לנר, כנ"ל¹.

→ א"ר יוחנן א"ר חנינא א"ר רומנוס לי התיר ר' לטלטל מחתה באפרה. וקס"ד דמיירי שהוסק במחתה זו בשבת דהוה ליה מוקצה דנולד² ואינו בר טלטו' כלל, והתיר ר' לטלטל זו המחתה של לבונה בשבת לצרך גופה או מקומה כדין כלי שמלאכתו לאיסור, ולא חשש אל(א) האפר שעליה דתהוי בסיס לדבר האסור, ולהכי אמ' ליה ר' זירא לר' אסי ומי א"ר יוחנן הכי והא תנן נוטל אדם את בנו והאבן בידו כלכלה והאבן בתוכה, ופ"י³ ר' יוחנן בכלכלה מליאה פירות עסקי', וטעמ' דאית בה פירי, פ"י דהויא ליה כלכלה בסי' לדבר האסור ולדבר המותר, הא לית ליה⁴ פירי אסור לטלטלה כלל. והקשו בתוספות⁵ אמאי לא פרי' ממצות שעל הכר שבמניח [נ]עשה בסיס לדבר האסור. ותירצו דמר' יוחנן גופיה עדיפא ליה למפרך. אי נמי דאי מהתם הוה אמינא שאני מעות דחשיבי ונעשה בסיס שלהם, אבל אפר מחתה דלא חשי' אין המחתה נעשית לו בסיס שלהם⁶, להכי מייתי ליה מיהא דכלכלה שנעשי' בסיס לאבן דלא חשיב. L

סדר לההיא. 95 וכה"ק תורה הכל ושאר. 96 ומשמע דדוקא ככה"ג אסור, ועי' רמב"ן רשב"א וחי' הר"ן דאפשר לומר גם דגור בכל גוונא כיון דאיכא דוכתא דחייב, ועי' שיטה לר"ן ופני". 97 ד"ה איסורא. 98 לדב, ד"ה ככל. 99 מא, ב, ד"ה אלא. 1 ועי' תורה הנח וראש יוסף. 2 וכע"ז פ"י הרמב"ן, הרא"ה בשיטה לר"ן וחי' הר"ן. ועיי"ש שפ"י זה בא ליישב הא דאמרין בביצה תא, אפי' כירה מוכן הוא, ועי' רש"י ד"ה הא, מהרש"א, פניו וראש יוסף. 3 צ"ל: ופי'. 4 צ"ל: בה. 5 ד"ה ואמר. 6 כי"כ תוס' הג"ל, ועי' פניו וראש יוסף.

ד"ה כל ובפי' להל' הרמב"ן בנדרים ריש פ"י ד"ה מת (עמ' תריד מהדורת מוה"ק). 83 נדרים פ"י ה"ח, עיי"ש. 84 עי' בפ"י רבנו להל' נדרים לרמב"ן פ"ג ד"ה כתב רבינו ז"ל (מהדורת מוה"ק עמ' ר"ז). 85 חולין י"ב, ושם היא מימרא משמיה דשמאל. 86 לפני' שם: מומחה. 87 תיבה זו מסומנת בכתה"י למחיקה, ונדצ"ל: כבר פרשה (בכורות ל"ב). 88 וכ"כ תורה התם, ועי' תורא"ש. 89 והשימוש בנר חשיב הנאת גופו, עיי' שיטה לר"ן כאן ושיטמ"ק ביצה כב, א. 90 ביצה כג, א. 91 מ, ד, א. 92 בד"ה ר' אלעזר. 93 מז, א. 94 צ"ל:

ההשלה

על מסכת

שבט

לרבינו משולם ב"ר משה ב"ר יהודה ז"ל מבדריש
אחד מרבתינו. קמאי שהיה בזמן בעלי התוספות וחכמי לונל

עם הגהות ובאור

ראשית ההשלה

ממני

הצב"י אברהם פוטא ס"ט

ראש ישיבת הרמב"ם וב"י

י"ל בסיוע מוסד הרב קוק

פה תל-אביב ת"ו

שנת תשל"ה לפ"ק

שלש על שלש למדרס. בגדי עשירים שהם שלשה על שלשה טמאים טומאת מדרס לעשירים. אבל דעניים לעשירים לא. ולא משום גרף של רעי דגרף של רעי מגלי והאי מכסי וגרף של רעי מאיס והאי לא מאיס. אלא משום דקטמא גופא חזיא לטלטולה לכסות בה צואה ורוק. וכדברא דאמר כי הוינן בי רב נחמן הוה מטלטלינן כינונא אגב קטמא ואע"ג דאיכא עליה שברי עצים. מיתבי ושויין ר' יהודה ור' שמעון שאם יש בה פא] שירי פתילה שאסור לטלטלה. אלמא שירי פתילה חשיבי והווי נר ושמן בסיס פב] ושברי כלים פתילה. הכא נמי שברי עצים, פג] והווי כנונא וקטמא בסיס פד] לשברי כלים. ואלא דמי לכלכלה מלאה פירות והאבן בתוכה. דהתם פירות חשיבי מן האבן. וכן מטלטלין תרומה טמאה עם הטהורה ועם החולין. דהתם נמי

הגהות

- פא] שירי, לפנינו שברי.
- פב] ושברי כלים פתילה נר' שיש כאן ט"ס וצ"ל והווי נר ושמן בסיס לשברי פתילה.
- פג] והווי, עדיף לגרוס דהווי.
- פד] לשברי כלים, כלו' לשברי עצים, יעדיף לגרוס כן.

ראשית ההשלמה

שהאפר חיוו רחוי ואיכה נמי בתוך הכנונה דער אחר שאינו רחוי לעלול דהוינו שברי עלים הפ"ה כיון שהמחה מותרת לעלול, מפני שהיא רחוייה לחשמיש חין אוסרין אותה מפני אפר ושברי עלים שבה משום דהנהו מילי עפלים הם לכלי וצטויה חגבה ולא הויי מותרת לדידהו צמים לדבר האסור ול"ד לחבן שבכלכלה דחבן מחוק שאינו עשוי לעמוד בכלכלה לא בעל חגבה משא"כ בהפר ושברי עלים לגבי כנונה, וכי ע"ז ברין דלא נר' לו כן דעת רבי"ף דלהידן דלא קוי"ל בר"ש במוקף"ה מהמת אוסור לא משכח"ל סיבה האפר דער שאינו יעיל והה"ה הכנונה מותרת לטלטל עו"ש. וכ"כ הר"עצ"ה משם הרמב"ן והצ"ח רחיה מהביא דפ"ב דביאה (פ"ה) עו"ש, והאמס עיין מש"כ צוה החוס' בד"ה הוה, ובמחורו הביא י"מ להידך גיבא להחמיר דדוקא לנורך גופו ומקומו הוה שבהרנו, ה"ה כלי שמלאכתו להיות כגון כלכלה וחבן ופירות צחובה מותר חף מחמה ללל עו"ש. ושיעור זו שהזכיר המחורו צמס י"מ לא יודע מקורה וגם המשור שם לא ליון מקורה וגם רבינו כחן סתם ומשמע שהחור ככ"ג. אמנם עיין דבריו רבינו צפי נועל ד"ה מטלטלין וכי' שכתב בסו"ד וה"ה דחמרינן צפרק כורה מטלטלין כנונה חגב קיעמא ח"ג דאיכא עניה שברי עלים כגון צנריך למקומו ח"ג צנורך גופו וכגון דלא סגי צנעירת האפר בלא שברי עלים ע"כ. ונר' דכחן דהחור צתסם היינו צע"כ לנורך גופו וכגון דחוי אפר צנעירת האפר, בלא שברי עלים, ולכן מטלטלין נכונה חו צנריך למקומו, ובדעתה חס, ועיין במחורו (קמב). ד"ה זכו, יבס' המחורות כחן הביא ללל דברי רבינו כחן משמו, וכן העתיק מש"כ רבינו לקמן צפי נועל דה"ה מטלטלין מהתה חגב אפרה כגון צנריך למקומו חו לנורך גופו וכגון דלא סגי צנעירת האפר בלא שברי עלים

גרף של רעי כדקאמר חזיו דכרי דחייב רצה מתרי עטמי הדח גרף של רעו מאיס וה"ה לא מאיס, ועוד גרף של רעו מוגלו וה"ה מוכסו, חלף כמו שהעמיד רצה דמטלטלין לכנונה חגב קיעמא. ופירש זה רבינו דחזיה לעלולא צדדי לכסות בהפרה ליהא ורוק, ולכן אפינו שיש עליה שברי עלים מותר לעלול. מודי דהיה חכמה של פירות והחבן בחובה דמטלטלין לה צצביל הפירות ה"ג חגב אפרה ובכ"כ חיינו רבי רומנוס שהחור לעלול מותרת בהפרה, וע"ז מק' הגמ' מכה דשוין ר"י ור"ש שה"ס יש בה שירי פתילה שחבור לעלולה, חלמא שירי פתילה השוצים יותר מנר ושמן וה"ה שברי עלים, ונ"ד לכלכלה דהפירות חשיבי לכו"ע יותר מהחבן וכן ה"ה דמטלטלין תרומה עמחה עם הטהורה והחולין (קמב). דהתם נמי תרומה טהורה חו חולין חשיבי מתרומה עמחה חו י"ל דכו דדדי יניבו עכ"פ לא הווי צמים לדבר האסור ומטלטלין לכלכלה חגב הפירות והחולין ותרומה טהורה חבל כחן שירי פתילה ועלים חשיבי יניבו יותר משמן ונר, וגמלא דהנר והמחה הווי צמים לדבר האסור, וע"ז מתרלה הגמרה בגלילה שנו, בלא היו שם כלי פשתן מלויין וכן שירי פתילה הווי השוצים, משא"כ בשברי עלים, ח"ג צנעירת השמן מלוי הרצה וחיינו השוצ כנגד שברי פתילה שהשוצים יותר ממנו. משא"כ בשברי עלים. ולכן דדיו החור רבי לעלול מהתה חגב אפרה צנריך לו לכסות בו לוחה חו רוק, וכן פירש"י בד"ה חגב קיעמא שהיו לריכין לאפרו לכסות רוק חו לוחה, וכן פי' החוס' בד"ה הוה. וכן פי' המחור, וכ"כ ברין דלאו צאפר שאינו רחוי עסקינן כדקא ח"ד משקרה חלף צאפר רחוי שבוסק מש"ש דאפר כורה מוכן הוה חמנס שם כי משם הרמב"ן דאפילו צאפר שאינו רחוי שרי וכו"ק מטלטלין כנונה חגב קיעמא כגוי שהש"ש

תרומה טהורה או חולין חשיבי מתרומה טמאה, ואי נמי כי הדדי נינהו לא הוּוּ בסיס לדבר האסור, אבל הכא כיון דשירי פתילה חשיבי משמן ונר הוּוּ בסיס לדבר האסור. הכא נמי גבי שברי עצים נימא הכי.

בגלילא שנו. פי' שלא היו כלי פשתן מצויין להם ושירי הפתילה הם חשובים. ע"א בגלילא שנו, שהשמן מצוי להם, ואין השמן חשוב כנגד שברי הפתילה.

כה) הא דתניא לא יתן לתוכו מים מערב שבת וכל שכן בשבת. לכאורה נראה דלא כר' יוסי ודלא כר' שמעון, דאילו לדידהו כיון דבשבת גופיה ליכא איסורא אלא מדרבנן, דכל

ראשית ההשלמה

מפני שהוא מכבד מע"ש וה"ל לומר בשבת, הלא חמך רב חשי חפ"י תימא רבנן שאני כבא מפני שמקרב את כיבויו, ופירש"י הלא חמך ר"ה, מתני' חפ"י לרבנן דל"ד לגרס כיבויו דכחם כי מעי דליקא לכלים דליקא הוא דפקע לכו וגרמא בעלמא הוא הבל זה שנתן המים ממש תחת הכר מכבד ממש הוא וגזירה מצעוד יוס חטו משהשיב ע"כ. נ"י דעכ"פ ח"ש לר' יוסי דס"ל גרס כיבויו חסור וע"ז עומד רבנו דלכא"ו ח"ה ברייתא לא מני' אחיה כר' יוסי דס"ל המכבד את הכר פטור חוץ מן הפתילה מפני שהיא עושה פחה ויו"ה דגלוזות ח"ן חיסור דאורייתא כלל בשבת וכן הוא גר"ש. דס"ל מלאכה שא"ל לנפשה פטור עליה (עיין בגמ' לעיל לה) וח"כ ח"ך גזרינן בע"ש, דהוי בגזירה נגזירה, והאמנ' מחמך דכר"ף ז"ל הביא לצרייתא זאת כר' דס"ל דח"ש להלכה, ולא קאתי רבנו ליישבה. והוא דכלי ריקן מותר בכ"ג לתתו תחת הכר בשבת לח"ן חילוק בין ע"ש לשבת ח"כ ח"ס נחירי בכלי מלא מים בע"ש צדקה שיתנוהו בשבת והוי כהדא גזירה, וכן מוכח מדברי ר"ה דחמך חפ"י תימא רבנן משמע דח"ש נמו לר' יוסי וכ"ש הוא, ועיין בתוס' בסוגיין ד"ה מפני שעמדו צוב לשי ר"ש, וכי חלע"ג דהוי גזירה נגזירה קום לכו לרבנן דכבא שו"ך למגזר טפי ועיין מש"כ הר"ן והמחזיק בסוגיין.

ע"ס וכנ"ל, ועיין בס' חובל מועד צב"ל שבה דרך יו"ד נתיב ג', ובי הביאורים שבי רבנו בגלילא שנו, הם פירש"י, ור"ה בתוס' ד"ה בגלילא, ועיין בזה בריטב"א בסוגיין סוד"ה ומיכו, וברמב"ם יש לו דרך אחרת בסוגיין, ועיין בפכ"ז מה"ל שבת ה"ג, בהשגת הראש"ד שם, ובדברי המ"מ והמגדל טח עי"ש. ועיין בשו"ע סי' ש"י ס"ה שפסק לסוגיין כפירש"י ותוס' וכריעה הסוגיא, וכדעת הטור עי"ש. ובמש"כ רבנו ולי נמו כי הדדי נינהו לא הוּוּ בסיס לדבר האסור וי"ה דפסקינן צוב לקולא. והאמנ' המטנה ברורכ צב"ל שבת סי' ש"י ס"ק ל"ג כי וה"ס שניכס שוין חסור, ובשטר הל"ן לין לדברי ההרמ"ם ובס"ל לבית מאיר והו"ש ולצו"ש, ובח"ה כי להשוות בין ששניהם חשובין או ח"ן חשובין עי"ש. וכ"כ בק"פ החיים נמו לחסור צב"ל כ"ג מש"ס החו"ש (ח' ח"י) לב"ש, ח"ה (כלל ס"ז אות ח'), והאמנ' בערוך השולחן בס"י ש"י סקט"ז דהר דברי האוסרים, וכי דא"ס נדויק ממש"כ וכגון שדבר המותר חסור יותר משמע דבשוין חסור נדויק מסופה ח"פכא "הכל ח"ס דבר החסור חסור יותר" וכי משמע דבשוים מותר הלא ח"ן דיוק מזה דכן דרך הלשון ומלך הסברה פשוטה דכששניהם שוים ח"נס צעילים ז"ל וכן נ"י להדיא מדברי הגרמ"י (פכ"ז אות ז') שבי דהיבס שום צב' אוכלין ומעות ח"ס המעות ח"נס עיקר מותר לפעול התיבס עכ"ל. הרי מפורש דא"ס רק המעות ח"נס עיקר ח"ע"ג דגם האוכלין ח"נס עיקר מותר. דח"כ הול"ל ח"ס ח"ן האוכל עיקר חסור לפעול וכן ממקור הדין בגמ' (מז). (דלרש"י שם בגלילא שנו היינו משום דהאיסור חשוב להם ולר"ה מפני שאין היתר חסור להם) ובה"ה יש ח"כ לדברי ערוך השולחן מדברי רבנו.

כה) הא דתניא וכו' צב"פ (מז): לימא תנן סתמא כר' יוסי וכו' והתניא נותנין כלי תחת הכר לקבל נלוזות בשבת וה"ל לומר בע"ש, ולא יתן לתוכו מים

ומה שנהגו עכשיו לשים מים בעששית, ח"ן צוב משום גרס כיבויו משום שאינו מתכוין לכבות שלא להדליק דלשם כך נתן את השמן ולשם כך נתן את המים לקרב השמן לפתילה, וזהו מש"כ דהדרבה ממתין הוא את הכיבויו כלי מעבד את הכיבויו, ולכ"ו מקרב הוא השמן לפתילה שורפה חורה. משח"כ בגורס כצ"ו שמתכוין לכבות הלא שמכבד ע"י גרמא דחסרינן צוב וכעין זה כי הר"ן, ויש לחמור צמה שנהגו עכשיו נחה מים לחוץ העששיות וכו' ואיכא למימר דלא חסרו הלא צנחן ע"ה לכבות דא"ו שרית ליה ח"ה לביבו צדוק, הכל נותן שמן בעששית על דעת הדלקת היא ולא על דעת כיבויו וק"ף המים

10

פסקי הרי"ד

לרבנו ישעיה דטראני הזקן ז"ל

פסקי הריא"ז

לרבנו ישעיה אחרון ז"ל

על ששה סדרי התלמוד הבבלי

יוצאים לאור לראשונה על פי כתבי-יד שטרם נדפסו
עם הערות והארות ומראי מקומות
מבואות ומפתחות

מאת

חברי מכון התלמוד הישראלי השלם בירושלים

כרך ראשון: ברכות ושבת

בהוצאת

"יד הרב הרצוג" — איחוד מפעלים תורתיים-ספרותיים
מכון התלמוד הישראלי השלם
בסיוע קרן ווארצוויילר

ומוסד הרב קוק, ירושלים

יג. מת המוטל בחמה¹¹¹ מניח עליו ככר או תינוק ומטלטלו משם, ואם אין לו ככר או תינוק הופכו ממטה למטה עד שמגיעו במקום שצריך להניחו שם, לפי שלא אסרו טילטול [המוקצה אלא טילטול גמור]¹¹², אבל טילטול מן הצד מותר¹¹³. ולא התירו לטלטל על ידי ככר או תינוק אלא מת בלבד, אבל שאר מוקצה אסור לטלטלו על ידי ככר או תינוק, כמו שמבואר לפנים בפרק נוטל אדם את בנו¹¹⁴. יד. מצילין¹¹⁵ את המת מפני הדליקה, ואפי' לטלטלו טילטול גמור, כמו שביאר מו"ה¹¹⁶, וכן אם היו צריכין להוציאו לכרמלית, שאיסורן מדברי סופרים, התירו כדי להצילו מפני הדליקה משום כבוד הבריות, כמו שמבואר לפנים בפרק המצניע¹¹⁷. ונראה בעיניי שגם מת המוטל בחמה אם היה מתבזה והולך¹¹⁸ וצריך להוציאו בכרמלית מותר, כמבואר בקונטרס הראיות. טו. מחתה שיש בתוכה אפר¹¹⁹ שהוא מוכן לכסות בו רוק או צואה, אע"פ שיש בה שבירי עצים מותר לטלטלו, מפני שנעשית בסיס לדבר האסור ולדבר המותר¹²⁰. ואם היה המוקצה חשוב אצלו¹²¹ והמוכן אינו חשוב אצלו, הרי המוקצה עיקר ואסור לטלטל הכלי הנעשה בסיס לו. טז. כלים שהן עשויין פרקים פרקים, ופעמים שמפרקין אותן ופעמים שמחזירין אותן, אם צריכין מעשה אומן בהחזרת פרקיהן וצריך לתוקען יפה ולהדקן יפה כדרך שהאומנין עושין חייבין על החזרת פרקיהן מן התורה, ואם אינן צריכין מעשה אומן ואין צריך לתקוע בהן, שהן רפויין ונוחין בחזרתן, הרי אילו מותר להחזירן לכתחילה, ואם צריך לתקוע בהן ואינו תוקע הרי זה פטור אבל אסור, גזירה שמא יתקע. לפיכך המחזיר¹²² קני מגורה בשבת חייב, לפי שמחזירין אותן על ידי תקיעה והידוק ובדרך אומנות, אבל המגורה עצמה שהיא עשויה חליות חליות ודרכן

והרי הוא מבטל כלי מהיכנו, אבל כופה כלי על הביצה בשביל שלא תשבר, שמות' לטלטל דבר הניטל לצורך דבר שאינו ניטל¹⁰⁷, הואיל ויכול ליטלו משם כשירצה. ח. נותנין¹⁰⁸ כלי תחת הנר בשבת לקבל ניצוצות, לפי שהניצוצות אין בהם ממש שהן כבין מיד, ואין זה מבטל כלי מהיכנו, אבל [לא] יתן מים לתוך הכלי אפילו בערב שבת מבעוד יום, לפי שזה כיבוי גמור הוא¹⁰⁹ וגזרו שמה יעשה כן בשבת ויבא לידי איסור תורה. ט. הבית¹¹⁰ שלטבל שנשברה, מביא כלי ומניח תחתיה בשבת, שאין זה מבטל כלי מהיכנו, שאע"פ שהטבל אסור לטלטלו אם עבר ותקנו מתוקן, ואינו דומה לשאר מוקצה שהוא מוקצה כל יום השבת. י. דבשי¹¹¹ הוב מן הכורות בשבת מותר באכילה, אע"פ שאין שם אלא שתי חלות¹¹² העומדים למאכל הדבורים. יא. כופין¹¹³ את הסל לפני אפרוחין בשבת שיעלו וירדו בו, שאין זה מבטל כלי מהיכנו, שראוי להפריחין¹¹⁴ משם וליטלו, ואם היו עליו בין השמשות¹¹⁵, אע"פ שירדו משם אסור לטלטלו, שכל דבר שהוקצה בין השמשות הרי הוא מוקצה כל היום כולו. יב. ופורסין מחצלת¹¹⁶ על גבי דבורים בשבת להגן עליהם מפני החמה או מפני הגשמים, אע"פ שאין בה דבש בכורת¹¹⁷ ואינה ניטלת בשבת, ובלבד שלא יתכוין לצוד הדבורים כשפורש המחצלת עליהם. וכן פורסין מחצלת על גבי לבנים בשבת, ואע"פ שהן מוקצין ועומדין לבניין, וכף¹¹⁸ פורסין מחצלת על גבי המת להגן עליו מפני החמה, שהרי התירו לטלטל דבר הניטל לצורך דבר שאינו ניטל, ובלבד שיפרוש המחצלת תחלה ואחר כך יתן שום דבר תחתיו להעמידה, אבל לא יתן דבר שרוצה להעמיד תחתיו תחלה ואחר כך יפרוש המחצלת עליו, לפי שהוא כדרך אהל וכדרך בניין, שבונה מלמטה למעלה.

דכלטול מן הצד שמיה טלטול ואסור ממטה למטה. 120 קמג, ב. 121 ועי' טור וביי שיא. 122 צד, ב, שהוא שכבא דהוה בדרוקרא שרא כו' לאפוקיה לכרמלית. 123 ע"ש רש"י, ורמב"ם שם הכ"ג, ויש בזה מחלוקת הפוסקים אם צריך ככר או תינוק, עי' מי"מ וטו"ש"ע שם סי"ב. 124 מו, א, אמר רבא כו' הוה מטלטלינן כנונא אגב קיטמא. 125 עי' מי"מ פכ"ו הי"ג. 126 למד זה ממש'ש בגמ' ושויין שאם יש בה שבירי פתילה שאסור לטלטל אמר אביו בגלילא שנו, ופי' רש"י שחשבות הן הלכך לא בטלו ונעשה נר בסיס להן. ועי' טו"ש"ע שי סי"ח. 127 מו, א, המחזיר קנה מגורה כו'. ועי' פרי"ד ומאירי.

107 דלא כר' יצחק, דאמר אין כלי ניטל אלא לדבר הניטל, וכן פסק הרמב"ם פרק כה הלכה כג, ועי' פסקי רי"ד. 108 משנה וגמ' מו, ב. 109 ע"ש רש"י וחוד"ה מפני. 110 מג, א. 111 מג, ב. 112 זכר"ש דל"צ שחישב עליהו. 113 מג, א. 114 כ"כ בתוד"ה בעידן. 115 גמ' שם, ומג"א שח ס"ק טו. 116 והיינו משום דלר"ש אי"צ כלל שיהיו ב' חלות, וכמש"פ רש"י בביצה לו, א. עי' גהש"ס. 117 כג, ב. 118 ע"פ כ"י"פ. 119 שיסת רבנו היא כפרי"ד, דהתיר טלטול מן הצד, ע"ש. אבל תוס', הרי"ף הרא"ש והרמב"ם בפכ"ו הכ"א וטו"ש"ע שיא ס"א פסקו

Isaac ben Moses, of Vienna, ca. 1200-ca. 1270

(12)

ספר

אור זרוע

השלם

לרבנו יצחק ב"ר משה מוינא

הלכות שבת ועירובין

יוצא לאור במהדורה חדשה ומתוקנת
על פי כתבי יד
עם שינויי נוסחאות, מקורות וביאורים

נלווה אליו קונטרס מרחיב האור
חידושים וביאורים על ספר אור זרוע
מאת הגאון רבי אברהם מארינבערג זצ"ל
יו"ל לראשונה מכת"י המחבר

מכון תורני ישיבת אור עציון
מכון ירושלים • תשס"א

למידי אפילו לר' שמעון הו"ט¹²⁰ מוקצה וקליפי אגוזין לא חזו כי אם להסקה. וגם לא נהירא להעמיד בעצמות קשין^ט. הילכך פירש ריב"א דבעצמות רכין שיש בהן מוח עסקינן ובקליפי אגסים ותפוחים הראוים לבהמה. ולכך שרו בית הלל הואיל וחזו לבהמה לא הוה¹²¹ מוקצין^מ. ובית שמאי סברי הואיל ואמש מבין¹²² השמשות לאדם הוו קיימי מוכן לאדם לא הוי מוכן לבהמה. ואין שייך כאן לומר דלהו"ט¹²³ טבלא

בסיס לעצמות וקליפין דלא הוו¹²⁴ עליה מבין¹²⁵ השמשות^{מא} ותו דדמי לשכח^{מב}: אמרינן בפרק כל כתבי הקודש (ק"ז, א) מי דמי התם נעשה בסיס לדבר האסור ולדבר המותר משמע דכל היכא דנעשה בסיס לדבר האסור ולדבר

המותר דשרי בטילטול בשבת אף על פי שהאיסור בתוכו הואיל שגם ההיתר בתוכו. והכי¹²⁸ נמי משמע סוף פרק כירה (מו, א) דאמר ר' זירא אמר ר' אסי אמר ר' חנינא אמר ר' רומנוס¹²⁹ לי התיר ר' לטלטל מחתה באפרה. ומסקנא דמחתה אגב אפרה התיר לו הואיל וחזי לכסות בו רוק או צואה כדאמר רבא כי הוינן בי רב נחמן הוה → מטלטלינן כנונא אגב קיטמיה אף על גב דאיכא עליה שברי עצים פירש רש"י כנונא כלי מחוסמ הוא שמניאין זו אור¹³⁰ לפני שריס להחמס. אגב קיטמיה שהיינו לריכין לאפרו לכסות בו רוק או לואה ואם תאמר מה לז' איסור יש כאן היינו רבנא דאף על גב דאיכא עלה שנרי עזים והא דר' רומנוס נמי האי מחסה נאפרה¹³¹ דקאמר מחסה נשניל אפרה שהיו לריכין לו ודעמייהו עלה מאתמול עכ"ל. משמע → להדיא דכל היכא דנעשה בסיס לדבר האסור ולדבר המותר שמותר בטילטול^מ וכן כתב

120. הוי: ד הוה 121. הוה: א הוה 122. מבין: פ בבין 123. דלהוי: ד דליהוי 124. הוה: ד הוה 125. מבין: פ בבין 126. גבי: ט נ ב חסר

127. דקות: ו ט נ ב דקין 128. והכי: א הכי 129. רומנוס: א דומנוס 130. אור: ד חסר 131. באפרה: ד חסר

לט משמעות קושיא זו שאינה בראשונים אחרים שאין סיבה להעמיד דווקא בעצמות קשין. וביחס לדעת רש"י כותב הריטב"א (קמג, א ד"ה מגביהין) ש"לפום ריהטיה לא עיין בה" או שזו טעות סופר. הרא"ש בתשובות (כלל כב, ח ושם אות ה) מתיר לטלטל עצמות שאינם ראויים לבהמה - אגב פת שנמצאת בשולחן, ובדרך זו ניתן להעמיד ברש"י שיש גם פת ע"ג השולחן. הפנ"י (ביצה ב, א ד"ה מגביהין) מתיר שמותר לטלטל מדין גרף של רעי, או מפני שבכניסת שבת דעתו עליהם שכשלא היו ראויים יטלטלם - וכעושה זאת דרך סילוק-מותר. התת"ס בחידושו (קמג, א ב"ש אומרים) כותב שרש"י אמר דבריו על המשנה מקמי דברי ר"נ שמוחלפת השיטה, ברם למסקנת רב נחמן גם רש"י מודה שצריך שיהיו ראויים למאכל בהמה.

ובריטב"א (בסוגיאן ד"ה מסלק בתחילת הרכור) והוסיפו שגם רוצה לסלקם בשבת. חרוש גדול יותר מצאנו בתוס' (נא, א ד"ה או) ובראשונים בשם ר"ת שגם אם הניח המוקצה לפני בין השמשות אינו בסיס אם מתכוון להסירו בשבת, וחלקו עליו רבים (רשב"א ביצה ב, א ד"ה ובה"א, ועוד). בתוס' רבינו פרץ (ביצה ב, א ד"ה ב"ה) בשם המהר"ם תרוץ אחר, שכיין שיש גם קליפות ועצמות הראויות לבהמה וזה בסיס למותר ולאסור. ועוד שם, כיון שהקליפות אינן חשובות והונחו ע"מ לסלקם אין הטבלה נעשית להם בסיס. שאלה נוספת בראשונים מדוע מותר לסלק הטבלה שהרי גם בשוכח התירו רק לנער כמו באבן שעפ"י חבית (קמב, ב) שמטה על צידה והיא נופלת, וכאן הותר סלוק הטבלה עם העצמות, ורבינו אינו נוגע בה כאן.

מז כן נפסק בראשונים וכן ברמב"ם (פכ"ו, טז) ובטש"ע (שח, כז). השלטי"ג (שם סעי' ב) כותב שנהגו להקל למעשה עפ"י שיטת רש"י. אולם בקטניות אוסרים כשאינם ראויים למאכל בהמה, שכזה גם רש"י אוסר. אלא שמקשה מה ההבדל ביניהם. הרשב"א (ביצה ב, א) והמאירי (כסוגין) מעירים שאם יש על העצמות מעט בשר - גם לר' יהודה מותר לטלטל, ולכן מעמידים בעצמות וקליפין שאין עליהם בשר, אך ראויים למאכל בהמה.

מג רבינו מבאר כרש"י שהיתר טלטול הכנונא משום בסיס למותר ולאסור. וכן בתוס' (מו, א ד"ה הוה) הראב"ד (פרק כו, יג) והרא"ש (פי"ג סי' כב). ברם ר"ת (תוס' ביצה כא, ב ד"ה כנונא) הרמב"ן (מו, א ד"ה והפרוש הנכון) והרא"ה (במייחוס

אור זרוע

סי' פו, פז

כירה ודכתבי הקודש. מיהו נראה בעיני דאהיהא כל דבר¹³⁶ שנעשה בסיס לדבר האסור¹³⁷ ולדבר המותר שרי במילטול. וכגון שההיתר שבכלי חשוב, שאינו מתבטל לגבי האיסור.

דכירה הוא¹³⁵ דסמכינן בהלכה למעשה¹³⁶ דרבא בתראה הוא ועוד דמעשה רב:

(פו) מתני' (קכו, ב) מפנין אפילו ארבע וחמש קופות של תבן ושל תבואה מפני האורחין ומפני ביטול בית המדרש אבל לא את האוצר. ואיפלו בגמרא רב חסדא ושמואל בפירוש מתניתין ואוקמא רב חסדא דהכי קאמר ארבע מחמש כלומר אם אין שם אלא כשיעור חמש קופות לא יפנה אלא ארבע מהם שאסור לגמור את האוצר דילמא חזי גומוז נקרקעימו ומשוה. וחמש מאוצר גדול שאס יס הכנה אין מפנין יותר מחמש מפני טירחא דשנחא. והאי דקתני אבל לא את האוצר היינו שלא יתחיל באוצר תחילה אס לא המחיל נו להקמפק ממנו כנר

בהלכות גדולות¹³⁷. השתא אסיקנא כל כלי שיש בו איסור אינו מיטלטל אלא אם כן יש בו היתר נמי ונראה בעיני שיש לפרש וכגון שההיתר שבכלי חשוב שאינו מתבטל לגבי האיסור¹³⁸.

מיהו קשה לי ההיא פרק נוטל (קמא, ב) דפריך התם (קמב, א) אמתני' דכלכלה והאבן בתוכה ונשדינהו לפירי ונשדייה לאבן ונינקטינהו כדאמר רבי אלעי בפירות המטונפין¹³² והינעוריהו נעורי אמר רב חייה בר אשי אמר רב הכא בכלכלה פחותה עסקינן דאבן עצמה נעשית דופן לכלכלה. משמע התם להדיא דאף על גבי¹³³ דעיקר הכלכלה נעשה בסיס לדבר המותר דהיינו פירות כדפירש רש"י התם¹³⁴ אף על פי כן הואיל והאבן בתוך הכלכלה אין לטלטל הכלכלה עד שישליך האבן לחוץ ואף על פי שההיתר אינו בטל לגבי איסור דמסתמא לא בטילי פירות לגבי האבן. וקשיא להווא¹³⁵ דפרק

חסר ד [הוא] 136. דבר: וט בלי דבר 137. האסור: ג האיסור

132. הכא נמי בפירות המטונפין: פ חסר 133. דאף על גב: פ חסר 134. להווא: א להיהא 135. הוא: א

מז רבינו סובר שהסוגיות חלוקות, ופוסק לקולא שמתור לטלטל כשההיתר חשוב, וא"צ לנער האיסור. וכן כתב המאירי (קמב, א ד"ה זה באור המשנה), שהרי"ף השמיט סוגית כלכלה שהאבן בתוכה - משום שלא קבלה להלכה. ברם הרשב"א (קמב, א ד"ה אמר רבה) הריטב"א (קמב, א ד"ה לשדינהו) הרי"ן (נט, א ברי"ף ד"ה ומוקמינן) הרא"ש בתשובה (כב ס"ח) ושל"ג (נט, א ברי"ף אות ב) סוברים שהסוגיות לא חולקות, ויש לנער היכא דאפשר, אלא שבכנונא אינו מנער מחשש שהאפר יתפזר. ברשב"א (דלעיל) חילוק נוסף, האבן שבכלכלה חשובה קצת, ולכן חייב לכתחילה לנערה, אך שברי עצים אינם חשובים כלל ומתבטלים לגבי האפר. הרשב"א בביצה (כא, ב ד"ה מטלטלין) המאירי (שבת קמא, ב סוף ד"ה - ויהתחיל במשנה ראשונה) ושל"ג (דלעיל) מציינים שכנונא שהוא כלי שמלאכתו לאיסור וממילא ההיתר לטלטלו רק לצורך גופו או מקומו, ודווקא בטלטול שכזה לא הצרכנו נעור. הרמב"ם (פכ"ה, טז) מצריך נעור האבן, ומתיר בכלכלה מלאה פירות בלא נעור משום שבהפסד לא גזרו. ויתכן שהרמב"ם התקשה בסתירה בין הסוגיות כרבינו, וכדי ליישב סבר שאין היתר כללי בבסיס לאיסור ולהיתר, ורק משום סיבות אחרות כמו גרף רעי או הפסד ניתן להתיר. ולסיכום ניתן לומר שלרבינו ההיתר בבסיס לאיסור ולהיתר הוא היתר גמור ומשמעותו שבהיתר חשוב אין התייחסות למוקצה, בעוד שלראשונים האחרים ההיתר חלוי בביטול האיסור (כמבואר בסעי' מה לעיל) ובמקרה שאין יכולת לניעור.

לר"ן מז, א ד"ה מטלטלין) כתבו שהמוקצה אינו חשוב ובטל אגב הכנונא, ולכן אין פה בסיס. הוכחתם מהגמ' ביצה (כא, ב) המשווה שיורי כוסות של נוכרי, לכנונא אגב קיטמא, ובשיורי כוסות אין בכלי אלא איסור. התוס' (שם) מתרצים קושיה זו לשיטתם, וכך יפרש גם רבינו. הרשב"א (מז, א ד"ה הוה מטלטלין) הריטב"א (מז, א ד"ה א"א רבא) המאירי (מז, א ד"ה יקוד) הרי"ן (כא, א ברי"ף ד"ה ומסקינן). הרמב"ם (פכ"ה, יג) כותב שהיתר טלטול הכנונא משום גרף של רעי, והשאלה אם אינו מקבל הסברא שאין בסיס כשיש איסור והיתר. וע' במ"מ שנידחק שם בביאורו, וע' שם מגדל עוז.

מד אפשר שרבינו למד כך מדברי הבה"ג בשבת פ' שבעה עשר (עמ' קכת) שם הזכיר דין כנונא שמתור לטלטלה "אגב קטימה", והוסיף "ומחתא באפרה שרי לטלטלה". ומכאן שההיתר מבוסס על האפר המתור בטלטול, וצ"ע.

מה רבינו מצריך שההיתר יהיה חשוב, ולא יתבטל ביחס לאיסור, אולם אינו דורש שיהיה חשוב מהאיסור. וכן נראה מלשון ר' ישעיה (המובא בשל"ג כא, ב ברי"ף אות א). אומנם מלשון רש"י (שם ד"ה בגלילא שנו) "שחשובות להן שברי פתילה... הלכך לא בטלי", משמע, שכדי להתיר הטלטול ההיתר צריך להיות חשוב יותר, ואז המוקצה מתבטל. וכן נראה שסובר ר"ת (בתוס' ד"ה בגלילא) הרשב"א (קמב, א ד"ה אמר רבה) והריטב"א (מז, א ד"ה בגלילא שנו) וכן פסק בטוש"ע (שי, ח). וראה להלן סוף הע' מז.

מו רש"י שם (ד"ה מלאה פירות) "דעיקר נעשית בסיס לפירות".

דבר שאסור לטלטלו, אסור לתן תחתיו קלי כדי שיפול לתוכו, מפני שאסור הקלי לטלטלו (כ) ונמצא מבטל קלי מהיבנו, (כא) אבל מתר לקפות עליו קלי, ובלבד (ה) (כב) שלא יגע בו: ז * מטעם שיש עליה מעות, או אפלו אין עליה עתה (כג) והיה עליה בין השמשות, אסור לטלטלה, דמגו דאתקצאי לבין השמשות אתקצאי לכלי יומא. הנה: (כד) ואפלו לצרף גופו או לצרף מקומו (כה) יוסף (ד"ה ילקח). והוא הדין לכל דבר המר שמנח עליו (ו) אסור. אבל אם אין עליה עתה מעות וגם לא היה עליה בין השמשות, מתר לטלטלה, אפלו יחדה למעות * והניחם עליה מבעוד יום, כיון ששלטון קדם בין השמשות. הנה: (כה) ויש אוקרין ביחד לקח והניח בהם אף על פי ששלטון מבעוד יום (טז) בשם רבינו תם (טז) (טז) ובלבד אסור לטלטל כיון של מעות אף על פי שהוציא המעות מקומו מבעוד יום, (כו) אלא אם כן עשה בו מצשה שפתחו מלמטה וסלקו מן היחוד, וכן נוהגין (הגהות מייבנו) פ"ק כ"ה (טז) (יז) (יח) מיהו (י) לצרף גופו או לצרף מקומו, מתר. וכן בכיס התפור בכגד, הואיל ועקר הכגד עומד ללבש, אם הוציא המעות משם מתר (ט) ללבש הכגד, (כה) דהכיס בטל אצלו, (כט) אבל אם שכת בו מעות

מתר לטלטל הכגד, ולא אין ללבשו בשבת, דחשיב וצ"ל לעיל סימן רס"ו אם המתר, מתר לטלטלו, ו או צואה, ויש עליה * מוכגון שדבר המתר (ט) אצלו ואסור לטלטלו. שדי לה (י) מהמתכה, אלא לגוף המתכה, לא המתכה. הנה: וכן אם יונ (כ) וכן לא מן

באר הריב

ובלבד שלא יגע בו, הנה דבר ששנענע איתו כמו שכתב סימן רס"ה סעיף ג' ע"פ שם, וכן סימן תקי"ג סעיף א' כגון אברהם (ס"ה) ז' (א) אסור, פרוש שהיה כסותו, ע"ל לעיל סימן שי"ט סעיף ד' (י) לצרף גופו, וכן אברהם (ס"ה) מתקור: (ט) ללבש, אפלו ברשות הרבים, כגון אברהם (ס"ה)

(ט) שפא, מיהו וכולו לענין השם הדין כחוק הכיס בשבת מבעוד, א"כ כסותו מיהו השלה אם כ"ס קלא קע הוא קלי בקני עצמו, והוא הדין כ השלשן, אלא אם כן יש עליה * שבת מ"י י"ט השלה להלכה, ואפלו שריבס מסור בו אפלו בשבת קעו

משנה ברורה

דעתה מנוה על יום השבת שנתא מקצה מחמת זה, דהא קידו להשהותו עד למחר שיטלטלו טעם התקדים: ז' (כ) ונמצא מבטל (כז) והני כסותו הקלי [טור]: (כא) אבל מתר לקפות. והנה ולא קרבי יצחק דקבין לה דאסור לטלטל שום קלי אלא בשביל דבר המתר לטלטל: (כב) שלא יגע בו. ואף על גב דמתר לגע במקצה גדלעיל בסימן שי"ח סעיף ג', דהא אפריצה קאי, וכ"כ שלא יגענע אותה, אבל דבר שאינו מתנדנד על ידי הנגיעה, שרי [באר הגולה והגרי"א, ומכ"כ ראה לזה, וכן כתב בדרך החיים (יו) לטלטל מקצה סמ"ח] ודלא ככגון אברהם (ס"ה) (ט"ז) (ס"ה): ז' (כג) והיה עליה בין השמשות, ומכ"כ (י) שהניח, דאי בשבת הלא אף בעודן המעות עליה מתר לנערן, וכל שכן שלא נעשית הני מקצה מחמת גופו דאסור אפלו לצרף גופו ומקומו, גם דין המטה כף הוא: (כה) ויש אוקרין ביחד לקח, טעמו, דהוא גריד משאר קלי שמלאכתו לאסור, כיון שיתחדה בהדיא לזה, מסתמא מחד לה מקום ומקפיד שלא להשתמש בה תשמיש אחר וז"ל זה ומבטל מקום אם לא הניח בה עדין מעות קלל, רק ביחוד בעלמא, אין שם מקצה עלה, דהוקמה לאו מלתא היא, ועל כן דעתה כמקצה מחמת חסרון כ"ס, כן קבנו הפוסקים, וכ"כ המגן אברהם (ס"ה), ולפי זה אפלו לצרף גופו ומקומו אסור, וישאר בתמה על הרמ"א שכתב לשיטה זו דלצרף גופו או מקומו מתר, דליהיא, (תביא ראיות לזה, וכן בפרישה (ד"ה ס"ה) ובאר הגרי"א מסקימים לדבריו, ע"כ מה שכתבנו לקמיה: (כו) אלא אם כן עשה וכו', דבעשה זו מבטל המחשבה היחוד, והמקצה שעשה בה מעשרה שהניח בה מעות [הגרי"א]: (כז) מיהו לצרף גופו, ע"כ בסימן שי"ח סעיף ג' ע"פ שם, וכן בסעיף קטן כ"ה מה שכתבנו בשם המגן אברהם (ס"ה) ושארי אחרונים שתמהו על זה וסבירא להו דלשיטה זו אסור בכל גוני, ומכל מקום לדינא מסכים בספר אליה רבה (ס"ה) דאף שכתב יחוד למעות, כל שאין דרכו להקפיד להניח בו דברים אחרים, איננו בכלל מקצה מחמת חסרון כ"ס, רק כסתם קלי שמלאכתו לאסור ושרי לצרף גופו או מקומו, וכן הסכים (ט) בספר בית מאיר ע"פ שם: (כח) דהכיס בטל אצלו, רצונו לומר, ועל כן מתר (ט) לצאת בו אפלו לרשות הרבים, ולא אוקרין דהכיס הוי משאוי [מגן אברהם (ס"ה)], עוד כתב, דאפלו אם נסבר למעלה בדעת רבנו תם דאף לצרף גופו ומקומו אסור וכמו שכתבנו בסעיף קטן כ"ה וכו', מכל מקום הקא שרי לתן בתוך הכיס וטלל ממנו, (כ) דהא חזינן דלא קפיד עליהו חל להניח בו גם דברים אחרים: (כט) אבל אם שכת, מונחו העקר לקבר לנו, והואיל ויש עדין מעות בהכיס, אסור ללבשו שמא ישכח ויצא וקדמסם לבסוף, ורק לטלטל מתר, ודע עוד, (כ) דלאו ודקא שכת, אפלו אם הניח מעות בכונן מבעוד יום ונצטו היה שיאמר שם כל השבת, אף דהכיס נעשה ככיס להמעות, מכל מקום מתר לטלטל הכגד אף בעוד שהמעות מנח בהכיס, דהכגד לא נעשה ככיס הואיל ואינם על עקר הכגד [ומכל מקום (כ) אסור להכניס ידו, בהכיס, ועל כל פנים הכיס נעשה ככיס להמעות, ואפלו לאחר שהוקרו המעות מוחכם, דהרי על כל פנים בין השמשות אתקצאי הכיס להמעות] (כ) ומכל מקום אם אפשר בגעור וראה לענין מתחלה, (כ) ויש שסוברין דאף שהמעות אינם על עקר הכגד, גם כן צריך לנער קדם שיטלטל הכגד,

בין בהניח ובין בשכת וכן קלומר, דהכיס אינו תפור ל' כלו תלוי [בית יוסף], דאם רכל הכגד נעשה ככיס, ואף פנים היה צריך לנער מתחיל ד"י מה שאין כן כשהכיס (ט) ויש מהמירין [סוברין דג] המעות וכו', כ"כ המגן א' להכגד אז אוקרין שהוא כן כהה ששלטון ושקורין ט"י ודווציאו לגמרי מן השלשן, כשכיס קלא מעות קשור לו לגבי הכגד, וכן התבאר אם כן כל אחד ואחד קלי בו ומפילא אסור לטלטל הכגד להמעות כשהניח את המעות בשבת ואם לא שפגה ע' (כ) ונעשה השלשן ככיס לו מצרב שבת, על כל פנים * בתוכם רק איה פרוטות, ב מבטל בגדו ושלטנו בשביל (י"ח), עוד כתב, הנראה לי תמיד למעות או שאר דבר עשויה תמיד להניח בה לו אפלו אין בה לחם וסכנינים, לטלטל, אבל מתר לטלטל בעצם כלי שמלאכתו להתר, ולהתר, וצריך עיון, ונע"נ פ' (לב) שיש עליה מבעוד

שער הדין

ז' (ח) כל הפוסקים: (ט) לבושי שדי: (י) וע"כ שם שהוא הפל עד ביחוד מנה, שכתב שם דמחמת חסרון כ"ס נקרא כל שרף להקפיד ולחוד לו מקום כסתי ונ"י ומכ"כ (שבת קכ"ג [י"א]), וכ"כ התקיד למעות הלא אין דרך להקפיד לחוד לו מקום, ועל כן הוי דינו רק כשאר כלי שמלאכתו לאסור ע"פ שם: (ט) ולענין טלטול בלא הכי שרי לנצת הרמ"א שכתב מתחלה לצרף גופו מתר [מגן אברהם (ס"ה)]: (כ) ואף דהמגן אברהם בעצמו כתב לקמן בסעיף קטן ד' ודעתה כמי שנה בירוח סעיף קטן כ"ה דאסור להניח ידו בהכיס, הנה הלא אורי שקיה המעות מנח בין השמשות בכיסו, מה שאין כן בה

(כ) מגן אברהם (ס"ה) ושאר אחר (פריש המעות מנח ב"ה כ"ה) [ע"כ (כ) ד"ה א"א א"י] והרשב"א (ס"ה) ד"י דאין צריך נערן קוה: (כ) א"י מהני דבר זה גם לענין תפח שיא דבר המתר מנח בתוכה, ויש השלשן ככיס לו: ה' (כ) כגון *

משנה ברורה - חלק א
פ"ב וצ"ל האגון

הלכות שבת סימן שי

קידה באר הגולה

מתר לטלטל הבגד, ולא אמרינן דכל הבגד נעשה בסיים למעוה, (ל) הואיל (לא) ואין המעוה על עקר הבגד, אבל אין ללבוש בשבת, דחישונין (ט) שקלא יצא בו, דלעיל סימן שי"א סעיף ל"ג (בית יוסף סוף סימן ש"ט (ד"ה מ"ח מ"ד)).

(ש) לצייל סימן רס"ו אם שקב מיסו אצלו בשבת מה דינו (בית יוסף): **א** ללקלי שיש עליו דבר האסור ודבר המתיר, מתר לטלטלו, כגון מחמה (לכ) שיש עליה מבעוד יום אפר שמתיר (ו) לטלטלו לכסות בו רק או צואה, ויש עליה גם כן שברי עצים שהם אסורים בטלטול, מתר לטלטל המחמה כמו שהיא.

סוכנון שדבר המתיר (ו) (ל) חשוב מדבר האסור, אבל אם דבר האסור חשוב יותר מדבר המתיר, כשל אצלו ואסור לטלטלו. (לד) ינטעם המתר לטלטול זה משום דלא אפשר למנקט קטמא לחודה אפלו אי שני לה (יט) מהמתמחה, או אם צריך (לז) למקום המתמה (כמו שנתבאר לעיל סימן ש"ט (כ"ה)). ואם אינו צריך אלא לגוף המתמה, לא יטלטלה כמו שהיא, אלא (יג) (ל) ינער האפר ושברי העצים במקומם ויטל המחמה. הנה: וכן אם יוכל לנער האסור לחוד, ינערנו ולא יטלטלנו עם ההתר (בית יוסף (ד"ה י"ג) בשם תשובת הרא"ש (ט"ו ב"ד ע"א)). וכל זה לא מנרי אלא שהיה ההתר עם האסור מבעוד יום, אבל אם היה (לו) האסור עליו (יד) לבד, לא

באר היטב

(ט) שקלא. יהיה יכול לנער כסם את הפסול. ועין כגון אברהם וי"ח שהעלה דאם היה בתוך הכיס בעות כדעת אסור להכניס דיו בו, ועל כל פנים הכיס נעשה ככיס. עוד העלה אם כיוס כלא בעות עשור כגון אסור לטלטל הבגד, כיון דהכיס הוא כלי בשני עצמו, והוא הדין כשנש בעות בהנה שמוך השלחן דאסור לטלטל השלחן, אלא אם כן יש עליו גם דבר המתיר ע"ז ע"ס ונעצר אבן העזר (ל"ב ע"ב ע"ג ע"ד) העלה להלכה, דאפלו אפשר לנער הפסול מן הכיס, וכל לטלטל כגון שהכיס תמור בו אפלו כשמה בעות ככיס, וכל שכן כמניח כסוה ששיטא דק"ר:

משנה ברורה

בין בהניית ובין בשבחה וכמו שנתבאר לקמיה: (ל) הואיל וכו'. כלומר, דהכיס אינו תמור לאכסו בבגד, אלא פירי לכד תמור והוא כלו תלוי (בית יוסף). דאם היה הכיס בלוי תמור בבגד, (ס) אמרינן דכל הבגד נעשה בסיים, ואף והכא מורי בשבחה, מכל מקום על כל פנים היה צריך לנער מתחלה המקצה וכלעיל בסימן ש"ט סעיף ד', מה שאין כן כשהכיס תלוי אין צורך אפלו נעור מתחלה, (סו) ויש מחמירין וסוברין דגם בזה צריך נעור מתחלה: (ל"א) ואין הפסולת וכו'. כתב הפגן אברהם וי"ח, ונקא כשפה הכיס תמור להבגד או אמרינן דהוא כשל לגבי הבגד, וכן כשיש מעוה תוך תבה שבשלחן [שקורין טישקעסטרייל] ועשוי בענון שאי אפשר להוציאו לנקר מן השלחן, ועל כן נחבטל לעקר השלחן, אבל כשכיס מלא מעוה קשור לבגד, הוא כלי בפני עצמו ואינו בטל לגבי הבגד, וכיון התכה אם יכולין להוציאו לנקר מן השלחן, ואם כן כל אחד ואחד כלי בפני עצמו ולא נחבטל לגבי השלחן, ומפילא אסור לטלטל הבגד והשלחן, שהרי הם נעשים בסיים להמעוה כשהניית את המעוה כם מערב שבת על דעת שיהיה שם בשבת ואם לא שמנה על השלחן דבר המתיר שחשוב יותר (ט) ונעשה השלחן בסיים לו וכדלקמיה בסעיף ח'). ואם שקב לטלם מערב שבת, על כל פנים צריך מדינא נעור מתחלה. אף אם יש בתוכם רק איזה פרוטות, כטלים לגבי הבגד והשלחן, דאין אדם מבטל בגדו ושלתנו כשכביל אינה פרוטות (ח"י אדם (ח"י ב"ל ע"ב ע"ד) עוד כתב, דנראה לי דנקא כשהתכה שבשלחן הוא מיוחד תמיד למעוה או שאר דבר מקצה, אבל כשהתכה תלויה בשלחן צשויה תמיד להניח בה לתם וסבינים וארע שהניית בה מעוה, אפלו אין בה לתם וסבינים, אף על גב דהטישקעסטרייל ודאי אסור לטלטל, אבל מתר לטלטל השלחן, שהרי גם הטישקעסטרייל הוא בעצם כלי שטלאכתו להתר, ואם כן נעשה השלחן בסיים לאסור ולהתיר, וצריך עיון, ועין שם עוד מה שכתב בענין זה:

ח (לכ) שיש עליה מבעוד יום וכו'. לאפוקי (ט) אם הסק בשבת,

הציון

התוספת שבת (ל"ג) וכו' ולבושי שבת וכו' אדם (ס) הוא מה שהכא בשם הרמב"ם (כ"ט) שכתב דבין ששניהם חשובין או אינם חשובין: (ל"א) כגון אברהם וי"ח (ל"ב) רבה (כ"ט) ודאי אחרונים: (ל"ג) אחרונים: (ל"ד) בית יוסף (ד"ה י"ג ע"ב) ולא העתקתו מה שכתב הפגן אברהם בענין אדם (ס) (ו') דלדבר התוספת (כ"ט) ר"ה ג"ה ע"ב אין צורך לזה, דכתיב אחרונים ספקות עליה בזה, ע"ז בספר תפ"ר ט"ה ע"ב) ובתוספת שבת (כ"ט) וכו' וכלאיה רבה (כ"ט) ע"ז (ל"ד) ע"ז (כ"ט) וי"ח אחרונים: ושאר אחרונים:

בטלטול
לצע בו:
לטלטלה,
קומו (כית
עות וגם
ים, כיון
בעוד יום
זוה מוכנה
וימתי פרק
הגד עומד
בו קעות

ע"ז ג' עין
הרש בהרש
מקמיה:

הא בקר
לא ככ"ח
הנה ולא
שביל דבר
מתר לנע
גאי, וכיו
ידיעה, שר
הכיס ויו
הכיס (כ"ה)
אי בשבת
לא נעשית
יון דמעוה
יהוא גריע
זולת זה
כן דיעה
בסמיה על
סביבים
הפעוה
אחרונים
כ"ט מתר
אסור ושר
לצאת בו
תם דאף
הא חודש
ההכיס,
עוה ככונ
שהמעוה
גנים הכיס
מכל מקום
לטל הבגד,

יו כ"ט, לזה
אחרים, אי
שבת, כ"ט
קור לזה:
עקר הבגד,
לטלטל הבגד,
שם (כ"ט)

חיי אדם השלם והמנקד

עם
נשמת-אדם

יוצא לאור ברוב פאר והדר

מעוטר במעלות רבות, מוגה ומזוקק שבעתים, עם שנויי גרסאות, בהשוואה מדויקת עם כל מהדורות המקור שיצאו מתחת ידי המחבר ומתחת ידי בניו, (מהדורת תק"ע, וילנא; מהדורת תקע"ט ווילנא-הוראדנא; מהדורת תקפ"ה, שיצאה ע"י בני המחבר), ובהשוואה עם המהדורות המאוחרות. (כאזהרתו של המחבר ז"ע לכל יהין איש להוציא ספר חיי אדם אלא מתוך ספריו שיצאו בהגהתו).

כן תוקנו ונוספו ציוני מקורות למכביר, נכללו מחדש ותוקנו כל השמטות ושיבושי הצנזור, עם מובאות מקבילות, תורגמו קטעי הזוהר הק', נפתחו כל ראשי-התיבות, תורגמו המונחים והמלים מאידיש, ועוד מעלות חשובות בכליל היופי והשלמות.

כן הוגה, נערך ונדפס מחדש

נשמת-אדם

ערוך בשני טורים ברוב פאר והדר

מהדורת פאר זו זכתה לברכתם הנלהבת של גדולי הדור והתורה, שגם סייעו בעצה ובהוראה להוציא דבר מתוקן ומפואר לזכוי הרבים.

יוצא לאור

על ידי מכון "מאורות דעת" ת. ד. 13196

סיון תשמ"ח ירושלים תובב"א

ואם אי אפשר לו לטלטל אלא על ידי פלי זה, שאם יקח אותם מן התבה ימאסו או שיפלו לארץ ויטנפו, אם יכול לנער המעות מן התבה, ינער. ואם אי אפשר לנער מפני הפסד כדלעיל סימן ב' או שצריך למקום התבה, מתר לטלטל התבה כמו שהיא ואין צריך לנער (א) (ש"י):

טז הנה האסור וההתר שניהן חשובין או שניהן אינן חשובין, נראה לי דאסור (ג) (שם):

טז כפי המיחד למעות התפור בפגד, אם אין בתוכו מעות, בטל לגבי הפגד ומתיר ללקבו. ואם שכח מערב שבת ויש בו מעות, ילך למקום המשתמר וינער שם, דכל זמן שהמקצה בידו אינו מחויב להשליך מידו תכף אלא מתר לילך למקום שירצה להניחו שם (ועיין בכלל הקודם סימן ט"ז, שדין זה צריך עיון). ואם אי אפשר לו לנער, מפל מקום מתר לטלטל הפגד, כיון שהמעות אינו על עקר הפגד, ואם פן בטל הכיס לפגד. אבל אסור ללקבו, שמא יצא בו לרשות הרבים. ואם הוא בדרך, עין לעיל פלל ג"ד סימן ה'. והוא הדין אפילו הניח בכיס מעות בכונה, מתר לטלטל הפגד, אבל אסור להכניס ידו בכיס, דהכיס הוא מקצה פדין בסיס. אבל בשכח, מתר להכניס ידיו בתוכו, דלא נעשה בסיס כדלעיל (שם):

יז וכל זה, בכיס התפור בפגד, וכן תבה שבשלחן שקורין "טיש-קעסטיל" [מגרה] המיוחדת למעות וכיוצא בו, ועשוי בענין שאי אפשר להוציאו לגמרי מן השלחן, ואם פן נתבטל לעקר הפגד ולשלחן. אבל כפי מעות הקשור בפגד, וכן התבה אם יכולין להוציאו לגמרי מן השלחן, ואם פן כל אחד ואחד כלי בפני עצמו, לא נתבטל לפגד

נשמת אדם

א מה שכתב המ"א בסי' ש"פ ס"ק ד' בשם התוס' דהטעם דאי"צ ליקח הפירות מכלכלה הוא משום טירחא, באמת מלשון התוס' קמ"ב ד"ה הי"ג משמע כדבריו, אבל כפי שנדפס בש"ס שלנו דברי התוס' ד"ה ונשדינהו דהטעם פן יפלו לארץ וא"כ גם דברי תוס' יתפרשו כן וכבר השיגו בת"ש:

ב כ"כ בת"ש ולא כתב שום ראייה לזה, ודברי הש"ע שהוא כלשון הטור בסי' ש"י סעיף ח' לכאורה הדיוקים סותרין אהר"י. והנה הב"י כתב ומש"כ רבינו וכגון שדבר המותר חשוב כו' למד כן מדאמרין דף מ"ז ה"ו מטלטלין כנונא אגב קטמא ואע"ג דאיכא עליה שברי עצים מיתבי ושרין שאם יש בה שברי פתילה שאסור לטלטל (פירש"י ר"י ור"ש שנחלקו בנר ישן) אמר אב"י בגלילא שנו, פרש"י בגלילא שחשבה להם שברי פתילה שאין בגד פשתן מצוי להן הלכך לא בטלי ונעשה נר בסיס להם, ור"ח כתב דאין נראה אלא ה"פ בגלילא שנו שהיה להם רוב שמן ולהכי לא בטלי שברי

פתילה אגב שמן, ודברי רבינו כר"ת עכ"ל הב"י. ומ"ש דברי רבינו כר"ת לא זכיתי להבינם ונעלמה ממני כוונתו וצ"ע. והנה לרש"י שכתב שהפתילה חשוב להם משמע ודאי דאפילו גם השמן חשוב אפילו הכי אסור, ומכ"ש לפי מה שכתבו תוס' דגם שמן לא היה להם וא"כ שניהם היו חשובין מוכח דאסור. ולר"ת שכתב דהיה להם לרוב פשתן וגם שמן, וא"כ שניהן אינן חשובין ואפ"ה אסור וא"כ משמע דאם שרין בחשיבות אסור. ואפשר דכוונת הב"י דלרש"י משמע דתלוי החשיבות באיסור דאם האיסור חשוב אזי אסור אבל אם אין האיסור חשוב אע"ג שגם ההיתר אינו חשוב מותר, אבל לר"ת שכתב כיון דההיתר אינו חשוב אסור משמע אע"ג דגם האיסור אינו חשוב מ"מ אסור דלא כרש"י, והטור כיון דנקט תחלה כגון שההיתר חשוב לו משמע דוקא כשההיתר חשוב אצלו מותר אבל שניהן שרין אסור, ואף שמסיים אבל אם האיסור חשוב לאו דוקא אלא ה"ה בשניהן אינן חשובין אסור:

ולשלחן, ואסור לט
יש בתוכם גם פן ד
רק איזה פרוטות, ו
פרוטות (ג) (שם):
יא נראה לי, דא
לחם וספינים, וא
דה"טיש-קעסטיל"
קעסטיל" הוא פלי
ומפל שפן פין שא
ברגלי השלחן ואי
על-פי שאין דף הש
בלא רגלים. אבל

ג נ"ל דזה דומה לה
שירי כוסות:
ובשבת מ"ז דכיון דשירי נ
לגבי כוס אע"ג דאין בו ש
הוא אדם שאינו חשוב ל
דוקא אם אינם חשוב
ד כתב המ"א בסימן
מתר לטלטל
הכלי עכ"ל, ואף שלשון
המ"א. ולכארי משמע דכו
ומתר לטלטל המוכני באי
לטלטל, וכן לשון הרא"ש ג
אבל אם אינה נשמטת כנ
בשירה מעות מותר לגרו
השירה ממקומה עכ"ל,
כפירושו שם, אבל המ"א
דהרמב"ם מתיר לטלטל הט
לא זכיתי להבינם על בוריו
רשב"י
ואמנם סוף דברי מג"א
בנשמטת ואין גו
ואין גורדין אותה דמשמע
נראה לכארי דמותר אפי
מסיפא דבאינה נשמטת
ואפ"ה כיון שאינו מונח
השירה לדעת מ"א, ומ"ש
וא"כ קשה למה יהיה או
המוכני אסור דכיון שהיא
השירה ארובה כיון שצו

ולשלחן, ואסור לטלטל הפגד והשלחן, שהרי הם נעשים בסיס למעות, אלא אם כן יש בתוכם גם כן דבר החר החשוב כדלעיל סימנים ז"ח. ונראה לי, דאם יש בתוכו רק איזה פרוטות, בטלים לגבי הפגד, דאין אדם מבטל בגדו ושלחנו בשביל איזה פרוטות (שם):

יא נראה לי, דאם ה"טיש-קעסטיל" (המגרה) תלוי בשלחן ועשוי להניח בתוכו לחם וספינים, וארע שהניח בו מעות, אפלו אין בו לחם וספינים, אף-על-גב דה"טיש-קעסטיל" נדאי אסור לטלטל, אבל מתר לטלטל השלחן, שהרי גם ה"טיש-קעסטיל" הוא כלי שמלאכתו להתר, ואם כן נעשה השלחן בסיס לאסור ולהתר, ומכל שכן פנין שאין המעות על עקר הפלי, וצריך עיון. ואם ה"טיש-קעסטיל" קבוע ברגלי השלחן ואינו תלוי בשלחן, נראה לי דמתר לטלטל השלחן עם הרגלים אף-על-פי שאין דף השלחן קבוע ברגלים. ומכל שכן כשמחבר עד שאי אפשר לטלטלו בלא רגלים. אבל הרגלים לבד, אסור לטלטלם:

נשמת אדם

ג) נ"ל דזה דומה להא דאמרין בביתא ולטלטל שוירי כוסות אגב כסא, וכתב תוס' שם ובשבת מ"ז דכיון דשוירי כוסות לא חשיבי כלל נתבטלו לגבי כוס אע"ג דאין בו שום דבר היתר, וא"כ ה"נ אם הוא אדם שאינו חשוב לו כלל איזה פרוטות בטלים ורוקא אם אינם חשובים כלל כמש"כ בכללים:

ד) כתב המ"א בסימן ש"י ס"ק ד', והרי יודע כו' מותר לטלטל השידה כיון שאינו על עיקר הכלי עכ"ל, ואף שלשון זה אינו בתוס' כמו שהעתיק המ"א. ולכאור' משמע דכולה מתני' מיירי מדין מוכני ומותר לטלטל המוכני באינה נשמטת אבל השידה אסור לטלטל, וכן לשון הרא"ש בפי' המשנה פ"ח דכלים ח"ל אבל אם אינה נשמטת בטלה לגבי שידה וכיון שאין בשידה מעות מותר לגרור המוכני ובלבד שלא יזוז השידה ממקומה עכ"ל, ואפשר שכן דעת הרמב"ם בפירושו שם, אבל המ"א העתיק לשון הרמב"ם וסובר דהרמב"ם מתיר לטלטל השידה (ודבריו בפירושו צ"ע כי לא זכיתי להביתם על בורין), וכדברי המ"א מכאור בחי' רשב"א שבת:

ואמנם סוף דברי מג"א צ"ע, שהעתיק לשון המשנה בנשמטת ואין גוררין השידה, ובמשנה איתא ואין גוררין אותה דמשמע דקאי על המוכני אבל השידה נראה לכאור' דמותר אפילו בנשמטת, וכל שכן הוא מסיפא דבאינה נשמטת שהמוכני הוא מן הכלי גופא ואפ"ה כיון שאינו מונח על עיקר הכלי מותר לגרור השידה לדעת מ"א, ומ"ש ברישא דהמוכני כלי בפ"ע, וא"כ קשה למה יהיה אסור לטלטל השידה בשלמא המוכני אסור דכיון שהיא כלי בפ"ע נעשה בסיס אבל השידה אורבה כיון שצריך לטלטל השידה אם כן

המוכני הוא בסיס לאיסור ולהיתר שהיא השידה, מה שאינו כן בשאין צריך לשידה רק להמוכני אוי הוא בסיס לאיסור לבד, אבל באינה נשמטת מותר לגרור אפילו המוכני דכיון דלא הניח על עיקר הכלי לא נעשה בסיס כלל ומותר לגרור אפילו המוכני ומכ"ש השידה:

ואמנם דינו של מ"א בכיס קשור או תיבה שבשולחן המיוחד רק למעות, דינו דין אמת לשיטת ר"ת שהיא הי"א שהביא הרמ"א כיון דיוחד לכך הוי מוקצה אף אם אין עליו מעות, וא"כ כיון שהשולחן בסיס לתיבה הוי בסיס לאיסור ואסור לטלטל השולחן, ולא דמי למוכני דהתם כשרוצה לגרור השידה הוי המוכני בסיס לאיסור ולהיתר, משא"כ לשיטת המחבר דלא כר"ת או כתיבה שבשולחן שאינו מיוחד למעות אלא מניחים בתוכו לחם וספינים ואירע שהניח בו מעות אפי' מדעת התיבה נשמטת לגמרי מן השולחן אוי יש לו דין מוכני ואסור לגררו דהוא נעשה בסיס. אבל השולחן מותר לטלטל שהרי השולחן בסיס גם לתיבה שהוא כלי המותר, ואם אינה נשמטת לגמרי אוי אפילו התיבה לא נעשה בסיס כיון שאינו מונח על עיקר הכלי ומותר לגרור אפילו התיבה כנלע"ד דצ"ע דברי המ"א, ולמעשה צ"ע. דברי רא"ש נ"ל שהוא מפרש מוכני הוא אופן ור"ל להגביה ולגלגל האופן לצורך, אע"פ שע"ז מטלטל גם המעות, מ"מ הוי טלטול מן הצד לצורך דבר המותר, משא"כ כשמטלטל השידה כדרכו אוי הוא טלטול גמור, ולוי זאת אין ביאור לדברי הרא"ש:

וז"ל הרשב"א בחי' שבת ד"ה ואין גוררין וא"ת בזמן שיש עליו מעות אע"פ שאינה נשמטת מפני מה גוררין אותה, תירץ ר"א בשיש בשידה פירות והילכך באינה נשמטת ה"ל הכל כלי א' ונעשה בסיס לאיסור

המוכני הוא בסיס לאיסור ולהיתר שהיא השידה, מה שאינו כן בשאין צריך לשידה רק להמוכני אוי הוא בסיס לאיסור לבד, אבל באינה נשמטת מותר לגרור אפילו המוכני דכיון דלא הניח על עיקר הכלי לא נעשה בסיס כלל ומותר לגרור אפילו המוכני ומכ"ש השידה:

ואמנם דינו של מ"א בכיס קשור או תיבה שבשולחן המיוחד רק למעות, דינו דין אמת לשיטת ר"ת שהיא הי"א שהביא הרמ"א כיון דיוחד לכך הוי מוקצה אף אם אין עליו מעות, וא"כ כיון שהשולחן בסיס לתיבה הוי בסיס לאיסור ואסור לטלטל השולחן, ולא דמי למוכני דהתם כשרוצה לגרור השידה הוי המוכני בסיס לאיסור ולהיתר, משא"כ לשיטת המחבר דלא כר"ת או כתיבה שבשולחן שאינו מיוחד למעות אלא מניחים בתוכו לחם וספינים ואירע שהניח בו מעות אפי' מדעת התיבה נשמטת לגמרי מן השולחן אוי יש לו דין מוכני ואסור לגררו דהוא נעשה בסיס. אבל השולחן מותר לטלטל שהרי השולחן בסיס גם לתיבה שהוא כלי המותר, ואם אינה נשמטת לגמרי אוי אפילו התיבה לא נעשה בסיס כיון שאינו מונח על עיקר הכלי ומותר לגרור אפילו התיבה כנלע"ד דצ"ע דברי המ"א, ולמעשה צ"ע. דברי רא"ש נ"ל שהוא מפרש מוכני הוא אופן ור"ל להגביה ולגלגל האופן לצורך, אע"פ שע"ז מטלטל גם המעות, מ"מ הוי טלטול מן הצד לצורך דבר המותר, משא"כ כשמטלטל השידה כדרכו אוי הוא טלטול גמור, ולוי זאת אין ביאור לדברי הרא"ש:

וז"ל הרשב"א בחי' שבת ד"ה ואין גוררין וא"ת בזמן שיש עליו מעות אע"פ שאינה נשמטת מפני מה גוררין אותה, תירץ ר"א בשיש בשידה פירות והילכך באינה נשמטת ה"ל הכל כלי א' ונעשה בסיס לאיסור

ספר

שו"ת

באר משה

חלק ראשון

ברורי הלכות ושאלות חדשות הנחוצות למעשה
בד' הלקי שולחן ערוך

ערכתי וסדרתי בעזרה"ת החונן לאדם דעה

משה שטערן

רב דקהל יסודי התורה ברוקלין יע"א

ומלפנים אב"ד העברעצין יצ"ו

בעהמח"ס באר משה

בלאאמו"ד הגאון המובהק מוה"ר אברהם זצ"ל הי"ד

דייגא רבא דק"ק ניהיחל

בעהמח"ס גפי אש ו"ת, מליצי אש ו"ת, שלחן אש או"ת, מסדר חילוקים ושיטות
ושא"ס רבים ונכבדים

בהשתתפות בית מסחר והוצאת ספרים הגדול "גראסמאן"

ברוקלין נוא יארק

שנת תשל"א לפ"ק

נרפס בדפוס "בלשין"

ע"י מרדכי שוסטערמאן ושלום דובער פיוזנער

סימן כד

7 נשאלתי בגד המונח בשבת כחדר הבית → במקום שצריך למקום הבגד ובכיס של הבגד יש מעות אם שרי למלטל הבגד, ואם יש נפק"ט בין אם המעות מונח בכיס של הבגד ובין אם המעות מונח בכיס של מעות וכיס של המעות מונח בכיס הבגד.

השבתי אין שום חילוק בין אם המעות בכיס המעות בין אם המעות בכיס הבגד ממש אסור למלטלו אפילו לצורך גופו ומקומו אם אין בכיס הבגד רק מעות ולא דבר המותר גם כן.

א) מקור דין זה מפורש בשבט (דף מ"ד ז') מוכני שלה בזמן שהיא נשמעת אין חיבור לה ואין נמדדה עמה ואין מללח עמה בזהלל כמה ואין גורדין אותה בשבט בזמן שיש עליה מעות. וכתב החוס' (ד"ה אין גורדין) אבל כשהמוכני אינה נשמעת מותר לגוררה א"ע"פ שיש עליה מעות, דכיון שאינם ע"ג השויה שהיא עיקר הכלי שרי, עכ"ל. וכ"כ בחי' הרמב"ן רשב"א ובחי' המויתוסין לרוב"א (שהן באמת חי' הר"ן מבעל הר"ן על הרי"ף) וכולם הביאו עוד תירוץ אחר בשם הרבנו אפרים. אבל הר"ש (במס' כלים פ"ח מ"א) וחי' המויתוסין להר"ן (וכן באמת חי' נמוק"י או חי' אחד מתלמידי הר"ן) לא כהן רק תירוץ החוס' הנ"ל, רק המחירי (ד"ה השויה והתיבה) שלא הביא תירוץ החוס' רק תירוץ אפרים. וכולם כשהביאו תירוץ החוס' לא הוסיפו עליו כלום רק בעל חי' המויתוסין לרוב"א הוסיף וז"ל: ולפי דבריכם (של החוס') ז"ל מי שהיה דבר שאינו ניעל מערב שבת (בידות) [בידות] לא הוה נכזה כלים בסוים לדבר החיסור ומותר לטלטלו (בגמרא) לצורך גופן או לטלטלו גמור לצורך מקומן כדין השוכה, עכ"ל.

ב) איהא צה"ד (ס"י ס"ט) שאלה, אחד שבת מעות צמחג המערון שקורין קפן זיפפ"ל שרי לטלטל הקפ"א בעוד המעות זיפפ"ל או לא. השו"ב יראה דשרי צה"ג לטלטל ולהשיס על הראש וראה מהא דמיייתי תלמודא פי' כירה מחגי' דמוכני שלה בזמן וכו' (כאן הביא דברי הש"ס עם כל דברי החוס' הנ"ל באות א'), אלמא דבהך עיקר חילוקין ה"ג בקפן זיפפ"ל ודאי הקפ"א עיקר הכלי ומותר לטלטל הזיפפ"ל כיון שאין המעות על עיקר הכלי דגרייה וטלטול חדא היא עכ"ל. לכאורה לפי"ז היה מקום לומר דגם בנין דידן שרי לטלטל הבגד מאחר שהמעות מונח בכיס ולא בעיקר

השלקן דאפשר דס"ל כהפוסקים שהביא המגיד משנה שאין חולקין בין מחמה ללל ובין שלא לשום לורך כלל, וגם אפשר שהרי"א"ז מייירי מסכינין גדולים דומיה דקטנות ומכבדות, באופן שאין שום ראייה מדבריו לנידון דידן, באופן שהשאלה הנשאל לפיניו ילא צהיחר לכו"ע באין חולק ודלא כהמ"ב.

ד) ועתה אוסיף על כל הכתוב עד עתה ואומר דבנידון דידן שרי לכו"ע וגם המ"ב מודה צכ"ג. דהנה החוס' (שבט ס' ע"א ד"ה לא סגדל) כתבו שגם כלי שאין נאוחן בו ציו"ט מותר לטולח משום שמחה זו שמקבל המחמה השיב כמו לורך גופו (וכארכתי מאוד צזה להשוות דעת רבותינו הראשונים שבת עם וצילה דף ע"ו א') בענין זה צביאורי על ספר "שיטה לא נודע" על מס' צ"ט פ"ק אות קעה שילה צשנת השכ"ז מחמת הדפוס, — וצחמת כבר היה נדפס כמה שנים לפני זה ומחמת סיבות שכמעט א"א להבין נהאחר יליאחו לאור עולם כמה שנים, וכנראה כך נגזר מן השמים שדברי בעל שיטה הנ"ל לא יחגלה לפני שנת ה'תשכ"ז כמו שנגזר על כמה ספרי רבותינו הראשונים שלא ילאו לאור עולם עד זמנינו אנו), וה"כ אם השמחה עושה הכלי כמו לורך גופו כ"ש וק"ו שהשקטה גרוי העצבים עושה טלטול הכלים כמו לצורך גופו וכ"ש כלי שמלאכהו להיחר ששרי לכו"ע כלי שום פיקפוק. ועוד כתבו החוס' (עירובין ס"ט א' ד"ה כיון) דאם עושה עם כלי לטיוול צה"ס את החינוק לורך גופו ושרי הכי נמי בנידון דידן, דמה לי להחיר לטלטל כדי להשחוק החינוק או להשחוק העצבים שלו, ולכן צכ"ג מעיקרה שרי. ויותר מזה כתבו צחוס' (מ"ה ז') ד"ה הכא) בשם הר"ר יוסף דאפרוח חי דחזי לשחוק בו חינוק כשצוכה אינו מוקלה, רק החוס' דחה דבריו וס"ל דבעלי חיים מוקאים הם בכל אופן עו"ב. ועי' במרדכי (פ"ג דשבת ס"י שט"ז) ובהגהות מרדכי (פ"ג דשבת ס"י תנ"י דף פ' ע"א עור א') בדפוס וילגה). — ועתה תבין מה שכחתי בריש דברי שהמערער צודאי שלא כדין עירער צרבים וכמתמיר יחמיר והמיקל לא הפסיד בעיקר כדין, וצכעין מעשה שהיה לכו"ע שרי כדי להשקיע עצבים שלו ופשוט. פה ברקלין תשכ"א לפ"ק חדש בסלו.

משה שמערין

פירות הנזשרין להידושא :

א) ביאור רב ועצום בסוגי' דכלי שמלאכתו להיחר דשרי לטלטלו מחמה לצל, בשבת קכ"ב ב' (אות א, ב, ג).

בגד שרי לטלטל צביח בגד הפילו אם המעות נכיס, כי הכיס עפל לגבי בגד ואין עיקר הבגד נגד אחר העפל. אבל זה אינו.

ג) דהלא בניי (אוי"ח סוסי) ש"ע ד"ה כחוצ בת"ה) הביא דברי החב"ד בקילור נמרץ והוסיף עליו ח"ל: ומכאן יש ללמוד לשובה מעות נכיס שפושין בלידי המלצות שנקרה פהלדוקר"ח אם "הינה הפורה" לתרכה במלצות אלה פסיה לבד הפור בחור שבמלצות והיא כולה תלויה דשרי לטלטל המלצות, אך ללבוש נראה שהסור שמה ישנה וי"ח צו לר"ה וכו'. ולפי"ז כיון הבגד שלנו שהפור עם הבגד ומשולם לא היה כלי לעלמו בודאי אין לו דין מוכני שבזמן שהינה נשמעת שרי לגרר השויה העפ"י שמעות מונח על המוכני דאין העפל חוסר העיקר, אלא דין הכיס בהבגד עלמו ודבר המונח בכיסים כאלו היה מונח על הבגד. ובזה הדין היעב דברי הרמ"ח (סי' ש"י ס"ז) והמג"ח (סק"ז) ומ"ב (אות כ"ע ובשע"ה"ל שם) ועיין בס' משנה אחרונה פ"ח דכלים מ"ב מה שבי על דברי המג"ח הנ"ל. וא"כ מאחר שהמיד מניח המעות נכיס הבגד או נכיס המעות והת כיון המעות מניח בכיוונה נכיס הבגד נעשה הבגד נכיס לדבר האסור ומגו דהיתקלחיו בין השמשות התקלחיו לכולי יומא. והא דאמרתו דהמעות היו מניח מדעת היונו דבמה שדרכו להניח שם בחול עם כוונה שישארו שם בשבת היו כמניח לשם צדעה על כל השבת (ראה במג"ח סי' ש"ע סק"ו בשם מהרי"ח סי' קל"ג הובא דבריו ב"י שם וראה במ"ב אות י"ח ובשע"ה"ל אות כ') ויותר מזה היה בחוס' (שבת מ"ה ב' ד"ה דהיה ציה) בדבר העשו לכך היו המיד כמניח ולא כשוכח והמג"ח (שם בסו"ק ז') הביא דבריהם ואתרוו המ"ב (אות י"ח). אבל באמת כיון אינו מיוחד למעות כ"כ כמו קונה של הרנגולין לבינה הפרוח שציה חידשו לן חוס' דין זה צביאור דברי ר' יוחנן (שם). אבל מה שכתבו למעלה זה ברור. ומה שכתבתי שהפילו לנורך גופו ומקומו אסור לטלטל כן הוא מפורש הדין ברמ"ח (סי' ש"י ס"ז) ועיין במ"ב (שם אות כ"ד) ועיין (בסי' רע"ע ס"ב וב"י שם).

ה) ודע דכל זה לא נאמר אלא כשאין נכיס הבגד → דבר אחר רק מעות אבל אם יש נכיס זה או נכיס אחר שצחוהו בגד דבר המותר לטלטל, והדבר המותר הוא חשוב מהמעות הנמלה נכיס וא"ח לנער הדבר המותר מהכיס, אז נעשה הבגד נכיס לדבר המותר ולדבר האסור ושרי לטלטל הבגד. אבל אם המעות חשוב מדבר היתר או ששניהם שוין אסור (ראה ב"י ש"י סעי' ה' ובמ"ב אות ל"ג). ואם נכיס אינם נמלאים רק פרועות אחדות, אין אדם מצטל בגדו בשביל אחת פרועות ושרי לטלטלו (מ"ב שם אות ל"א בשם החי"ח). וראה → גדולה על זה משיעת הרמב"ן המובא בר"ן (שבת ספ"ג דף כ"ח א' דפוס וילנא) וכן הביא בחידושי המיוחסין להרעב"ח (שבת שם) שי' הרמב"ן (ובר"ן על הרי"ף דחה דברי הרמב"ן ובחי' הביא דבריו בשחיקה), ועיין בשלטי"ג (דפוס וילנא דף כ' ע"ב אות ג') ובחי' המיוחסין לבר"ן (על שבת מ"ז א' ד"ה מטלעלין) בשם הרא"ה ככל דברי רבו הרמב"ן (ועי"ש בהערה כ"ד מה שכתבתי על דברי הרא"ה). וכן דלה קיי"ל בהרמב"ן, ככה"ג בודאי כדאי רבינו הרמב"ן לסמוך עליו הפילו שלא בשעת הדחק.

ו) ודע שהח"ז רב כשהסור פני כל העולם ספר → יפן נדפ"מ לחד מגדולי רבנותיו הוא רבינו משלם מצדורש (זקינו של המחירי) צעל ספר ההשלמה מלחתי לו (שבת מ"ז א' ד"ה אחר רבי) שכתב: וכן

הבגד שרי לטלטל צביח בגד הפילו אם המעות נכיס, כי הכיס עפל לגבי הבגד ואין עיקר הבגד נגד אחר העפל. אבל זה אינו.

ג) דהלא בניי (אוי"ח סוסי) ש"ע ד"ה כחוצ בת"ה) הביא דברי החב"ד בקילור נמרץ והוסיף עליו ח"ל: ומכאן יש ללמוד לשובה מעות נכיס שפושין בלידי המלצות שנקרה פהלדוקר"ח אם "הינה הפורה" לתרכה במלצות אלה פסיה לבד הפור בחור שבמלצות והיא כולה תלויה דשרי לטלטל המלצות, אך ללבוש נראה שהסור שמה ישנה וי"ח צו לר"ה וכו'. ולפי"ז כיון הבגד שלנו שהפור עם הבגד ומשולם לא היה כלי לעלמו בודאי אין לו דין מוכני שבזמן שהינה נשמעת שרי לגרר השויה העפ"י שמעות מונח על המוכני דאין העפל חוסר העיקר, אלא דין הכיס בהבגד עלמו ודבר המונח בכיסים כאלו היה מונח על הבגד. ובזה הדין היעב דברי הרמ"ח (סי' ש"י ס"ז) והמג"ח (סק"ז) ומ"ב (אות כ"ע ובשע"ה"ל שם) ועיין בס' משנה אחרונה פ"ח דכלים מ"ב מה שבי על דברי המג"ח הנ"ל. וא"כ מאחר שהמיד מניח המעות נכיס הבגד או נכיס המעות והת כיון המעות מניח בכיוונה נכיס הבגד נעשה הבגד נכיס לדבר האסור ומגו דהיתקלחיו בין השמשות התקלחיו לכולי יומא. והא דאמרתו דהמעות היו מניח מדעת היונו דבמה שדרכו להניח שם בחול עם כוונה שישארו שם בשבת היו כמניח לשם צדעה על כל השבת (ראה במג"ח סי' ש"ע סק"ו בשם מהרי"ח סי' קל"ג הובא דבריו ב"י שם וראה במ"ב אות י"ח ובשע"ה"ל אות כ') ויותר מזה היה בחוס' (שבת מ"ה ב' ד"ה דהיה ציה) בדבר העשו לכך היו המיד כמניח ולא כשוכח והמג"ח (שם בסו"ק ז') הביא דבריהם ואתרוו המ"ב (אות י"ח). אבל באמת כיון אינו מיוחד למעות כ"כ כמו קונה של הרנגולין לבינה הפרוח שציה חידשו לן חוס' דין זה צביאור דברי ר' יוחנן (שם). אבל מה שכתבו למעלה זה ברור. ומה שכתבתי שהפילו לנורך גופו ומקומו אסור לטלטל כן הוא מפורש הדין ברמ"ח (סי' ש"י ס"ז) ועיין במ"ב (שם אות כ"ד) ועיין (בסי' רע"ע ס"ב וב"י שם).

ד) ועפ"י אלו הדברים הוריתי בשאלה אחרת, היונו ששאלתי באחד שהניח בדרך ערתי מעות נכיס הבגד של ציה היונו הוירח"ק בלע"ז (בלשון המדינה היוזקאט) שהיה לבוש בגד זה והנורך לשלם לאחד צעור סחורה שהציאו וקיבל בהזרה מהמציא הסחורה והניח דרך אגב בחוך הכיס כי היה הבגד זה עליו, הוריתי ששרי לו לטלטל הבגד, דככה"ג לכו"ע לא נעשה הבגד נכיס לדבר האסור מכמה טעמים, חדא שאין כיון זה מיוחד בכלל ליתן צו מעות, ולא היה

יש זה שצרי פחילה, לסייעה ממחני' דנוטל אדם כלכלה והאבן בחוכה מפני שמלאים פירות ועשיות בסוס לדבר האסור ולדבר המותר וצננונא נמי ועשיות בסוס לאפר שהוא מותר ולשצרי עינים שהן אסורין. ואיכא למימר דקס"ד דמי שריגן בני מילי היכא שהיחר שבה השיב כפירות ואיסורא לא השיב כהבן, אבל היכא,, כי הדדי ניבחו" כאשר וכעשים לא כי היכי דאסורין בשצרי פחילה אע"פ שיש שמן צנר ולא שריגן מפני השמן, עכ"ל. הכי דלמסקנא כמשמעי אציו בגלילא שנו שהשצרי פחילה השיב לבו משמן (בין לפרש"י ובין לחוס' עיינ"ה) כדון דין אמח להר"ן, דכי הדדי ניבחו" באמת שרי לעלטל. הכי שאין כהן לא דוב ולא יער חודש שלא נמלא עד פחה באחד מגדולי רבותיו היותר מפורסם. אבל בחוס' (ד"ה אע"ג) בחי' הרמב"ן (ד"ה מתהב) ובחידושי' הרשב"א (בד"ה בוח מעלטל) נמלא תירון אחר על קושי' הר"ן באופן שאין דניו של הר"ן מוכרח, ואפשר דבאמת מטעמה ד"הרבה אחרונים" שנמ"צ דבשוין ג"כ אסור נדו מחירון הר"ן — וכשעת הר"ת — וזה כפתור ופרח. וראה גדולה לדבריהם שבשוין אסור, ולכן הלילה מלאו מדברי, הרבה אחרונים" בני"ל, דגם הר"ן בעלמו שכבר נתעורר בחידושו דין חדש ומחדש זה דהיכי,, כי הדדי ניבחו" שרי לעלטל עכ"ז פתי' על הר"ף שכח להלכה חזר בו עיינ"ה (דף כ"ח ע"ב דפוס וילנא), והבן. ואם רצינו בעל ההשלמה ורצינו בעל סי' המאורות דעתם להקל צה"ג אין שום הפוסה עליהן דהלא גם לפי רש"י שרי כמו שכי' הצית מאיר רק דלא קוי"ל כותחי' צה"ה אלא כשעת הר"ת.

ועכ"ז נראה לי לחדש דאם הדבר היותר הוא מידי דהשוב לעלמו אעפ"י שאינו חשבו יותר מהאיסור שרי לעלטל דסגי צמה שיהי' חשבו לעלמו דבכה"ג מצוה צה"ז להקל, דזה לשון האור זרוע הגדול (כל' שבת אוח פ"ו אות קטן ד') לחד מרבותיו הראשונים היותר מפורסמים: משמע דכל היכא דעשה בסוס לדבר האסור ולדבר המותר דשרי בעלטל בשבת אף על פי שהאיסור בתוכו הואיל שגם היותר בתוכו וכו' וכ"כ צה"ג השתא חסוקנא כל כלי שיש בו איסור אינו מוטל על הלא אם כן יש בו יותר נמי. ונראה בעיני שיש לפרש וכגון,, שהסותר שצנלי חשבו" שאינו מתבטל לציו האיסור, אבל אם שניהם אינם חשובים צין הסותר צין האיסור צה"ג אסור לעלטל כ"ל נכון. וזהו אפשר שגם בעל ההשלמה והלמודו בעל המאורות מודים ואין שום דבר חוץ ציטיסם וכולם שיש לעובה

מעלטלון תרומה עמאה עם הטובה ועם החולין (שבת קמ"א ב') דהתם נמי תרומה טובה או חולין חשיבי מתרומה עמאה, ואי נמי כי הדדי ניבחו לא ריו בסוס לדבר האסור, אבל הכא כיון דשרי פחילה חשיבי משמן וזר הוא בסוס לדבר האסור. וככל דברי ספר ההשלמה כהצ צסי' המאורות (ל' מאיר צרי שמעון המעלי מנרבוה שבת מ"ז א' ד"ה מתהב באפרה) בשם רבו ודודו רבינו בעל ההשלמה. וע"ז כהצ המו"ל ספר ההשלמה (באור לז) ח"ל: עיין במשנה ברורה סי' ש"י שפרי ליון אות ל' שפסק עפ"י,, כמה אחרונים" שאם שניהם שווים אסור. ובדברי רבינו מפורש לקולא. ועיין בש"ך (הו"מ סי' כה סק"ח) בשם חשו' מבר"ם הלש"ך דאם לא ראה האחרון דברי הראשון הלכה כהראשון דשמה אם היה רואה האחרון דברי הראשון היה חוזר בו והכי מהלק הרא"ש בהשבה דו"ק ואשכחן עכ"ל הש"ך, עכ"ל. וחידוש גדול בעיני ח"ך לא ירא לנפשו לדחות דברי,, כמה אחרונים" כאלו האחרונים כלא נחשב, ובלא אחד מ"כמה אחרונים" שהביא המ"צ הוא הגאון הטורא בעל בית מאיר ז"ל הידוע לבעל כות"ה מוצק בדורו דור דעב והגאון קמח"ז מרן הגרע"ה ז"ל פנה אליו בכמה דברים חמורים והחזיק בדבריו כהחד מהראשונים, וכמעין צה"ה מאיר יראה שכן הוכיח שזה דעת רבינו חם, והמג"א (סי' רע"ז סק"ח) פשיטא ליה ג"כ ד"ל הדבר מותר השיב מהדבר אסור, והכפיל דבריו (בסי' רע"ט סק"ה). ותימה גדולה על המו"ל ספר ההשלמה — שהוא איש ירא וחרד לדבר סי' — ח"ך לא לקח לו עירחא לעיין בספר בית מאיר קודם שכח לדחות דברי,, כמה אחרונים", ובלא שם יראה שהביט מאיר בעלמו כהצ דלרש"י שפיר י"ל דבשום שרי לעלטל רק לר"ת אסור, ומאחר שהפוסקים הסכימו לפי ר"ת ממילא אסור. ואם כן מאי חולמא דעת רבינו בעל ספר ההשלמה מדעת רש"י שלפי שיטתו שרי לעלטל ולא קוי"ל להלכה ולמעשה כותחי'. ומה שהביא המ"צ מהח"ס ולצו"ש שג"כ ס"ל דבשוין אסור לעלטל, באמת אין דבריהם מוכרחי' וכמו שדחה ראייהם ביות מאיר מדעתה דפשיטא.

ועתה הדעות הני אגיד דבאמת שיטה זו דבשוין מותר לעלטל דהו בסוס לדבר האסור ודבר המותר איננה שיטה חדשה כלל ולא כאשר חסרון ידועה העטה להמו"ל ובצר שחידוש מלא שלא נמלא עד פחה. הלא כ"כ בחי' המיוחסין להרשב"ה (שהם באמת חיי' הר"ן, שבת מ"ז א' ד"ה לי החור) ח"ל: וח"ת אי הכי דפרכין עלה מצרייתא דשוין שאם

דכחם כשמטלטלו מחמה ללל סחמיה לעורך שבת הוא שהרי עשוי להשתמש בו היום. אבל דבר שמלאכתו לאיסור סחמיה אינו עשוי להשתמש בו היום, ואם מטלטלו מחמה ללל כמטלטלו „משבת לחול“ דמי. וכן כהצ צעל ספר המאורות (לר' מאיר צרי שמעון המעילי מנרבוזה ז"ל) שבת (דף קכ"ד ח' ד"ה כל הכלים) וז"ל: כל הכלים ניתנים לעורך וללא לעורך דבר שמלאכתו להיחר זין לעורך גופו זין לעורך מקומו, ואפילו מחמה ללל. דבר שמלאכתו לאיסור לעורך גופו ולעורך מקומו חין מחמה ללל לא, דכמטלטל „משבת לחול“ דמי, עכ"ל. לפי דברי רבינו בעל ספר ההשלמה כלי שמלאכתו להיחר הוא זריך להיחר אסור לטלטל מחמה ללל דהלא אינו זריך לו בשבת ובמה שמטלטלו מחמה ללל כל זורך העלול בשבת לעורך חול הוא וכו' כמכין משבת לחול ועכ"ל שרי כדצרינו: דסחמיה לעורך שבת הוא שהרי עשוי להשתמש בו היום. פי' דמה שמטלטלו מחמה ללל שלא יפסד אינו לעורך מחר הלא לעורך היום שיכוי יוכל להשתמש בו בשבת ואינו מכין לחול הלא לשבת הוא מכין. ולפי"ז חלו האוכלים כמו מאכלי העממה (הבקר) טשאלענט וכיוצא"צ) שאינם ראויים לאכילה כלל אחר שחוקררו וח"א ליתן לפני האורחים או שצערנו יאכלנו ביום השבת חח"כ, או רועב עם לצביות הנשאר בליל שבת ואחר שחוקרר ח"א לאכלו [ועיין מג"א (סי' ש"ח סקני"ו) הדק היטב דעכ"פ אינו מוקף דלא גרע מבשר חי חפי' ריכך כמובן], וכל עלולס להניחן במקרר אינו חלל לעורך מחר היינו יום ח' יהי אסור לעלטן ולהניחן במקרר דהוי כמכין משבת לחול.

ב) אב"ל מלאהי להמחירו (שבת קכ"ד ח' ד"ה מקלה) שכי וז"ל: מקלה מפרשים פי' שלא נאסר במלאכתו לאיסור מחמה ללל חלל לעט האוסר צמוקה, אבל לר' שמעון שמתיר צמוקה ושאלו פוסקים כמותו בשבת מותר. ואין זה כלום שאף לר' שמעון ודאי אסור מפני שאין כאן זורך שבת כלל ונמלא מטלטל לעורך חול, ר"ל להניעו שישתמש בו למחר, ואין ענין זה חלוי צמוקה כלל וכו'. (ובעל המבאר המחירו שפיר חזי שהמחירו צביעת זקינו צעל ההשלמה הולך, רק החטא לעורר שלא כן דעת הרמב"ם צפכ"ד מה"ל שבת הלכה י"ג דנתן עממא אחרנית למה כלי שמלאכתו לאיסור אסור מחמה ללל, גזרה שלא יבא לידי מלחכה שיי"ש, ואם האמן יסכים נדבר מזה להבין). והוסף המחירו (ד"ה כלי שמלאכתו) וז"ל: כלי שמלאכתו להיחר מותר לטלטלו חף מחמה ללל כמו שביארנו, ואעפ"י

צעה"ת. אבל עתה מלאהי צפסקי רבינו ישעי' אחרון (הריח"ז) הנדפ"מ (צפ"ג דשבת הלכה ד' הלכה טו) שכי: מותר לטלטלו מפני שנתעית צמים לדבר האסור ולדבר המותר. ואם היה המוקף „השוב חללו“ והמוכן (היינו היתר), „אינו חשוב חללו“, כרי המוקף עיקר ואסור לטלטל הכלי הנעשה צמים לו, עכ"ל. כרי שפורש ג"כ דרק צתתו לריעוהא שהמוקף „השוב“ והיתר אינו „השוב“ אסור לטלטל אבל שוב צבור שרי לטלטל. ח"כ לפנינו דעת רש"י צעל ההשלמה צעל המאורות רי"ן בחידושו ופסקי ר"י אחרון (ראו"ז) שכוין ס"ל דצבור צבור שרי לטלטל, חס כן צכה"ג בודאי לעת זורך קלה הפוסק כמותן חין גוערין צו וצפרע צמילתא דרצון. פה ברוקלין תשכ"ב לפ"ק חדש אלול.

משה שמערן

פירות הנושרין להלכה:

א) הניח פועל בכיס בגד של „הרוקאס“ שרי לטלטלו (אוח
 ד) — ב) בגד שהכיס מיוחד לכיס ודבר אחר ג"כ מונח
 בכיס הבגד אם שרי לטלטלו (ה).

פירות הנושרין לחידושה:

א) באור בסוגי' דמוכני בשבת ט"ד ב' (אוח א. ב. ג. —
 ב) באור רחב במיוחד לדבר האסור ודבר מותר ג"כ מונח
 שם, אם צריך שהדבר המותר יהי חשיב יותר מדבר האסור
 (ה' ט).

L

סימן כה

נשארתיו אוכל שאין בו שום צורך לשבת איך מטלטלין אותו להניחו במקרר כדי שלא תפסד והלא מכין משבת לחול.

השבתיו הנח להם לישראל אם אינם נביאים בני נביאים הם ושפיר שרי לעשות בן.

ח) ז"ל צעל ההשלמה (מס' שבת דף קכ"ג צ' ד"ה מסקנה, לרבינו משולם בן רבינו משה מצדווש זקינו של המחירו): ומחמה ללל אסור דבר שמלאכתו לאיסור אפילו לר' שמעון דליה ליה מוקף, דכיון שמלאכתו לאיסור אינו עשוי צסתמא להשתמש צו בשבת, ואם מטלטלן מחמה ללל כמטלטל „משבת לחול“ הוא. ולא דמי לדבר שמלאכתו להיחר,

בעזרת השם יתברך

ספר

תוספת שבת

עם מהדורה בתרא

חלק א'

על הלכות שבת מרישא עד גמירא

חיברו הגאון הגדול המפורסם

מו"ה רפאל מייזליש מהארחוב זצוק"ל

אב"ד פאריצק

נדפס בראשונה בשנת תקכ"ז ומהדורה שניי בשנת תקס"ו

ועכשיו בעזהשי"ת יצא לאור מחדש

באותיות בהירות מאירות עינים ומתוקן מאלפי שגיאות שהיו
בדפוסים הקודמים ונלוה עליו בשולי היריעה שני הוספות

ציונים

מראה מקומות לספרי
האחרונים המביאים דבריו,
ופסקיהם למעשה

ביאורים

משא ומתן בדבר הלכה
לפרש וליישב דבריו
במקומות שטעונין ביאור.

ממני הצעיר באלפי ישראל

אשר אנשי עקשטיין

נכד המחבר

בפרוס שנת תשנ"א לפ"ק

פה ברוקלין

ח כלי שיש עליו דבר האסור ודבר המותר מותר לטלטלו כגון מחתה שיש עליו מבעוד יום (יז) אפר שמותר לטלטלו לכסות בו רוק או צואה ויש עליה ג"כ שבירי עצים שהם אסורים בטלטול מותר לטלטל המחתה כמו שהיא (יח) וכגון שדבר המותר חשוב מדבר האסור אבל אם דבר האסור חשוב יותר מדבר המותר בטל אצלו ואסור לטלטלו ומעם היתר לטלטול זה משום (יט) דלא אפשר למונקט קיטמא לחודיה אפילו אי שרי ליה מחמתה (או אם נריך למקום המסמך כמו שנתבאר לעיל סי' ש"ט) ואם אינו צריך אלא לגוף המחתה לא יטלטלה כמו שהיא אלא (כ) ינער האפר ושבירי העצים במקומם ויטול המחתה: הג"ה וכן אם יכול לנער האיסור לחוד ינערנו ולא יטלטלנו עם היתר (כ"י בשם משנת הרמ"א) וכל זה לא מייירי אלא שהיה היתר עם האיסור מנע"י אצל (כא) אם היה האיסור עליו לנדר לא מהני מה שהניח אצלו היתר בשנת (כ"י בשם משנת הרשב"א):

תוספת שבת

בבגד, אפשר דינו כתפור, עסי' ש"א סכ"ג: (יז) אפר שמותר לטלטלו בשבת. כגון שהוסק מע"ש, וכשהוסק בשבת הוי ליה נולד, ואם נתערב אפר המותר באפר האסור, והאיסור לא היה ניכר קודם שנתערב בטל ברוב, כמ"ש סי' ש"כ (סעי' ב') ועסי' ש"ח סעי' ב', ואע"ג דקמח בקמח מקרי לח ובעי ס', כאן כיון דאין עיקר איסורו אלא מדבריהם, סגי ליה ברובא, מג"א: (יח) ובגון שדבר המותר חשוב יותר, ובשניהם שוים (ט) אסור, וגם בעינין שיהא חשוב לדידיה, עסי' ש"ח ס"ו וס"ס ש"ח והראב"ד בהשגות כתב דבש"ס מוקי כגון שהיה בה אפר של ע"ש ואפר של שבת, דהוי בסיס לאיסור ולהיתר עכ"ל. ובאמת בש"ס מוקי לה, כגון שהיו עליה שבירי עצים ושלא כדברי הראב"ד. וצ"ל דהראב"ד מפרש לה כגון דבבה"ש היו עליה שבירי עצים ואח"כ הובערה בשבת מאליהם ונשרפו עד שנעשו אפר, ומה שהכריחו לכך משום דס"ל דאם גם עכשיו הם שבירי עצים כמו שהיו, היה צריך לנער את הכלי וללקוט את האפר מבין העצים, ודלא כהב"י דלקמן. והא דלא מוקי בפשיטות שיש עליה אפר של שבת, כבואר לקמן בסמוך. *ועפ"ז אפשר לי ליישב ישוב נפלא על תמיהת ר"י מה שתמה שם בסוגיא זו תמיהת ר"י בעל בדף מ"ז אהא דקאמר שם לי התיר רבי התוספות לטלטל מחתה באפרה, ופריך מהא דתנן כלכלה ואבן בתוכה, והיינו דוקא בדאיכא שם גם פירות דהוי בסיס לאיסור ולהיתר, ומסיק דמייירי שהאפר ראוי לטלטל, וקמ"ל דשרי אע"ג דאיכא עליה גם שבירי עצים. וכתבו התוס' תימה לר"י דהוי ליה להקשות בפשיטות ממתניתין דאבן ע"פ החבית מטה על צדה והאבן נופלת, משמע דאין לטלטלה להדיא עכ"ל. ולפמ"ש אפשר ליישב ולומר דגם המקשה אסיק אדעתיה שאפשר לפרש דמייירי שהאפר ראוי לטלטל וכדמסיק באמת, אך דקשיא ליה דא"כ מאי קמ"ל, ולא הוי ניתא ליה לפרש דמייירי שיש עליה שבירי עצים כדמסיק, משום דהוי ס"ד דבוה ודאי אסור דחשיב טפי מאפר וכדפריך אח"כ מההיא דשבירי פתילות דאסור, והוי ס"ל דשבירי עצים דמי לשבירי פתילות, וגם היה יודע המקשה שאפשר לומר דמייירי שהיו עליה גם אפר של היום, ולכך לא היה לו שום פתחון פה להקשות

ממתניתין דאבן כיון דאיכא לאוקמה בהכי, ולהכי פריך מההוא דכלכלה דאמרין שם דלא שרי אלא דוקא במליאה פירות דהוי בסיס לאיסור ולהיתר, ואהא קשיא ליה שפיר דממה נפשך אי איירי שהאפר אינו ראוי למה שרי, ואי האפר ראוי א"כ קשה מאי קמ"ל, וא"ל דמייירי שיש עליה גם אפר שאינו ראוי, אכתי הוא מלתא דפשיטא דמשנה שלימה היא גבי כלכלה דשרי כה"ג, וליכא למימר דמייירי שיש עליה שבירי עצים דא"כ למה שרי, לפי שהיה ס"ד דאסור בזה וכדפריך אח"כ, ואהא משני דמייירי שיש עליה שבירי עצים וקמ"ל דשרי ודלא כמו דהוי ס"ד דאסור, ומסיק דכי הויגא בי רב נחמן הוי מטלטלין כנונא אגב קיטמא, ואהא פריך מהאי דשבירי פתילות דאסור, ומשני בגלילא שנו שחשובים הם אצלם טפי ודוק היטב: (יט) דלא אפשר למונקט קיטמא לחודיה. כן כתב בתשובת הרא"ש, וכתב הב"י הטעם משום דשבירי עצים היינו שבירים קטנים או פחמין קטנים שאי אפשר ליטול האפר מבלעדם: *וכתב המג"א דלפי מ"ש התוס' והובא בסי' ש"ט שאין מטריחין את האדם ליטול וללקט פירות מן הסל בידו חו אין צורך לדברי הב"י עכ"ל. ואזיל לשיטתיה שם דהוי ס"ד דמשום טורח נגעי ביה, ואף דלגבי פירות שאינם נפסדים בניעור איתא בש"ס דצריך לנער אותם על הארץ וללקטן אח"כ מן הארץ, מ"מ גבי אפר דיש טורח טפי לכך שרי, מיהו כבר השגתי שם (ס"ק ז') על המג"א וכתבתי דלאו משום טורח נגעי ביה, אלא משום דאיכא למיחש שמא יפלו מידינו על הארץ ויתלכלכו ע"ש. וא"כ כאן גבי אפר דלא שייך זה, על כרחך (י) עדיין צריכין אנחנו לדברי הב"י בזה ודלא כהמג"א: (כ) ינער. ואי איכא פסידא (יא) בניעור אין צריך לנער כמ"ש סי' ש"ט ס"ג: (כא) אבל אם היה האיסור עליו לבד. היינו בבה"ש, ואם הונח בשבת דבר איסור עליו עסי' ש"ח סעי' כ"ז: *מה שהקשה הע"ש דלמאי נפקא מיניה כתב הרב דין זה, כיון דקמ"ל דאם הניח דבר איסור בבה"ש אז אף אם נטל אח"כ את האיסור ממנה אפ"ה אסור לטלטל דכיון דאיתקצי לבה"ש כו', א"כ מהיכי תיתי נטעה לומר

השגה קצת על המג"א

השגה על העולת שבת